

TEOLOGIE ORTODOXĂ

Biserica și confesiunile religioase
Eclesiologie ortodoxă

<https://teonote.ro>
Pîșlac G. Constantin

Iunie 2018

Cuprins

I. Introducere	2
II. Biserica Domnului nostru Iisus Hristos.....	4
<i>II.1. Una</i>	<i>5</i>
<i>II.2. Sfântă</i>	<i>9</i>
II.2.1. Sfințenia ca poziție, în Hristos	9
II.2.2. Sfințenia ca stare de curăție morală.....	10
II.2.3. Sfințenia ca stare veșnică	11
<i>II.3. Sobornicească.....</i>	<i>12</i>
<i>II.4. Apostolească (sau apostolică).....</i>	<i>13</i>
III. Ce s-a întâmplat cu Biserica în istorie ?.....	15
<i>III.1. Primele trei secole (Biserica din catacombe).....</i>	<i>15</i>
<i>III.2. Perioada celor șapte sinoade ecumenice (325 – 787 d.Hr.)</i>	<i>16</i>
<i>III.3. După cele șapte sinoade ecumenice până la Schisma cea Mare.....</i>	<i>17</i>
<i>III.4. După 1054 până la Luther la 1517</i>	<i>19</i>
<i>III.5. După 1517 până la Pidalion la 1800.....</i>	<i>20</i>
<i>III.6. De la 1800 până astăzi</i>	<i>20</i>
IV. Alte Biserici sau doar alte grupări religioase ?	22
<i>IV.1. Caracteristici ale confesiunilor religioase.....</i>	<i>23</i>
<i>IV.2. Cele două aspecte ale ecumenismului</i>	<i>25</i>
V. Catolicism, protestantism, neoprotetantism.....	28
<i>V.1. Catolicismul.....</i>	<i>29</i>
<i>V.2. Protestantismul.....</i>	<i>31</i>
<i>V.3. Neoprotetantismul</i>	<i>33</i>
VI. Concluzii.....	36
<i>VI.1. Este Ortodoxia dreapta credință ?</i>	<i>36</i>
VI.1.1. Agheasma mare de la Bobotează	38
VI.1.2. Lumina de la Ierusalim ce coboară în sâmbăta Paștelui	39
VI.1.3. Iordanul curge invers la Bobotează.....	39
VI.1.4. Norul de pe muntele Tabor	40
VI.1.5. Șerpii Maicii Domnului din insula Kefalonia	40
VI.1.6. Viețile harismatice ale Sfinților	41
VI.1.7. Nicio boală nu se transmite prin Sfânta Împărtășanie	42
VI.1.8. Pulberea Sfântă de la mormântul Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan	42
<i>VI.2. Care este deci, adevărata Evanghelie ?</i>	<i>45</i>
<i>VI.3. Mântuirea</i>	<i>46</i>
<i>VI.4. Înșelarea.....</i>	<i>48</i>
Bibliografie	49

I. Introducere

Două învățături de bază are creștinismul: învățătura despre Sfânta Treime și cea despre Biserică. Ambele au fost și sunt atacate aprig și sistematic de către vrăjmașii adevărului, cei văzuți și cei nevăzuți. În lupta noastră spirituală (Efeseni 6,12), în care suntem implicați vrând nevrând, se dorește confuzia și lipsa puternicelor încredințări duhovnicești, pentru ca omul, să devină nesigur pe el, și astfel să fie vulnerabil, ușor de păcălit și ușor de manipulat (1Corinteni 15,33).

Însă, Dumnezeu, Creatorul nostru al tuturor, Părintele nostru iubitor, care ne iubește chiar mai mult decât ne iubim noi înșine, are drept scop desăvârșirea noastră și prin lucrarea minunată a Sfântului Său Duh, ne curățește, ne luminează și ne împuternicește mereu, pentru ca să ne asemănăm tot mai mult cu Fiul Său, Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos.

O confesiune religioasă are un crez, o mărturisire de credință proprie. Bineînțeles că și Biserica este o confesiune, dar nu numai o confesiune, ci mult mai mult. Cu învățătura despre Biserică se ocupă un important subdomeniu al teologiei sistematice care se numește ecleziologie¹. Cuvântul *eclesia*, vine din limba greacă clasică ἐκκλησία² și înseamnă încă din secolul V î.Hr. „sinaxă³ / adunare comună” sau „adunare a poporului”.

Biserica este înțeleasă ca fiind adunarea poporului lui Dumnezeu din vremea Noului Testament, preînțepută în Paradis, preînchipuită în poporul Israel⁴, instituită prin Jertfa de pe Cruce a Mântuitorului nostru Iisus Hristos și constituită la Cincizecime.

Mulțimea urmașilor, a ucenicilor lui Hristos, au fost numiți creștini încă din primul secol (Faptele Apostolilor 11, 26). Trupul Bisericii mai este înțeles și ierarhic, fiind constituit din cler și popor⁵. Dacă înainte de nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, poporul lui Dumnezeu era Israelul, împreună cu aceia dintre neamuri care se converteau la iudaism (prozeliții), în era noastră, cea de după nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adunarea poporului lui Dumnezeu este Biserica, adică aceia care cred și-L urmează prin credință și fapte bune, pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Emanuel, „Dumnezeu venit la noi” (Matei 1,23).

În Noul Testament prima din cele aproximativ o sută de menționări, ale termenului „Biserică”, apare în Evanghelia după Matei 16, 18, unde Domnul Iisus Hristos a spus Sfântului Apostol Petru: „...pe această piatră voi zidi Biserica mea și porțile iadului nu o vor birui”.

Încă din anii 2008-2009, odată cu desprinderea mea de neoprotestantism și convertirea la Ortodoxie, mi-am dorit foarte mult să adun într-un singur loc cele mai importante concluzii ale cercetărilor și experiențelor mele ecleziologice.

¹ Din franceză, eecclésiologie, <http://dictionarfrancez.ro>, <https://ro.orthodoxwiki.org/Eclesiologie>.

² Carrez MAURICE, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, Trad. Gheorghe Badea, Ed. Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, p. 94.

³ Idem, p. 260, orice întâlnire a credincioșilor este o sinaxă, de la grecescul συναξίς.

⁴ Paul EVDOCHIMOV, *Ortodoxia*, Trad. Dr. Irineu Ioan Popa, Ed. EIBMBOR, 1996, p. 137.

⁵ Nikos A. MATSOUKAS, *Teologie Dogmatică și Simbolică*, vol II, Ed. Bizantină, București, 2006, p. 262.

Am observat că mai ales în secolul XX, a început să se manifeste o oarecare neclaritate a limbajului în abordarea noțiunilor eclesiologice. Consider că următoarele subiecte trebuie cunoscute bine și mai ales înțelese corect de către orice om iubitor de Dumnezeu, iubitor de Biserică:

- Ce este Biserica ?
- Cine a întemeiat Biserica ?
- A rezistat Biserica în istorie ?
- Cum este organizată, cine și cum conduce Biserica astăzi ?
- Cine face parte din Biserică ?
- Ce este schisma, ce este erezia ?
- Pot exista mai multe Biserici ?

Adevărurile de bază ale credinței trebuie mărturisite simplu și răspicat, cu dragoste dar și cu fermitate⁶, în orice împrejurare, fiindcă ele sunt mântuitoare, ele sunt Evanghelia, vestea cea bună propovăduită în lume de Însuși Iisus Hristos, ele sunt Sfânta Evanghelie fără de care nu există nici Biserică și nici mântuire (Rom. 2,16).

În lucrarea de față, prin termenul „Biserică” nu vom înțelege clădirea în care se adună credincioșii spre închinare (1Corinteni 11,18; 1Corinteni 14,28), ci adevărata Biserică drept măritoare, corect slăvitoare (Faptele Apostolilor 8,1; Faptele Apostolilor 13,1; Matei 18,17). Țin să precizez că astăzi, în Ortodoxie, cuvântul *Biserică* (scris cu majusculă), face de obicei referire mai ales la aspectul instituțional, omenesc, și mai rar la aspectul divin, la care mă voi referi adesea în această lucrare.

Așadar, Biserica (Fapte 16,5; Efeseni 5,23) este Trupul lui Hristos, alcătuit din „mădulare vii” și anume, toți credincioșii botezați cu Sfântul Duh, aflați pe pământ sau în cer (1Cor. 12,13). Horosul (hora liturgică a mișcării candelabrelor în anumite Biserici, din grecescul χορός) simbolizează hora sfinților, semn al participării la Sfânta Liturghie a Bisericii din cer, alături de cea de pe pământ.

Biserica lui Dumnezeu poate fi înțeleasă mai bine, comparând-o cu confesiunile (și chiar micile grupări / partide) religioase, care și ele pretind că sunt Biserici veritabile și că harul lui Dumnezeu se manifestă mai ales în lucrarea lor. Voi încerca deci, să arăt ce este Biserica dar și ce nu este ea.

În perioada modernă, în Apus, mai ales după secolul XV, conceptul de Biserică a fost serios viciat. Prin această lucrare de licență, încerc să pun umărul la limpezirea unor aspecte eclesiologice, teoretice dar și practice, astfel încât, cititorii ortodocși și mai ales eterodocși⁷, să poată înțelege cât mai bine Biserica și ceea ce este foarte important, să-și reevalueze atitudinea personală față de Domnul nostru Iisus Hristos (Capul spiritual al Bisericii) și față de creștini (mădularele spirituale ale Bisericii), cei ce formează împreună Trupul duhovnicesc al Bisericii.

Cei mai mulți neoprotestanți români folosesc termenul „biserică” pentru a desemna poporul lui Dumnezeu adunat la închinare, sensul în care este el des utilizat în tradiția ortodoxă face referire adesea la

⁶ Pr. Gheorghe PETRARU, *Misiologie Ortodoxă*, Ed. Pamfilius, Iași, 2002, p. 63

⁷ De la grecescul ἑτεροδόξος, adică cei ce nu sunt ortodocși. Carrez MAURICE, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, Trad. Gheorghe Badea, Ed. Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, p. 120.

locașul de închinare. De obicei, atunci când îl utilizează neoprotestanții, se referă la o anume congregație / biserică locală și foarte rar, mai ales în scrierile teologice, cu sensul de Biserică universală.

Constatăm, din nefericire, că mulți suferă din pricina confuziei spirituale, necunoscând suficiente detalii despre Biserică, dar Biserica este foarte importantă pentru noi, este locul unde ne pregătim sufletele pentru veșnicie. Categorie, nu putem fi creștini și nu putem trăi duhovnicește fără Biserică.

Apoi, mereu trebuie să dăm socoteală de credința noastră (1Petru 3,15) și din păcate, nu ne descurcăm suficient. Mai trist, unii fiind creștini doar cu numele, necunoscându-și propria Ortodoxie (ca și mine în vremea copilăriei și adolescenței) renunță cu ușurință la ea, nimerind în fălcile nemiloase ale vrăjmașilor, puțini reușind în timp, să-și conștientizeze căderea în înșelare, trezirea, ridicarea și întoarcerea, fiind nu tocmai simple.

În timpurile noastre, Biserica trebuie să depună mărturie (1Ioan 4,14) într-o lume globalizată, o lume a libertăților de tot felul, a pluralismului de idei și concepte, a impresionantului număr de grupări, denominațiuni și confesiuni religioase. Dacă nu cunoști adevărul despre Hristos și despre Biserică și mai ales, nu-l trăiești, poți crede și mărturisi idei greșite, înșelătoare, superstiții, uneori chiar erezii, care nu înalță sufletul către Creatorul său pe cele trei trepte ale existenței umane (curățire, iluminare, îndumnezeire) ci îl prăbușesc în prăpastia confuziei.

Cu adevărat Taina Bisericii (Efeseni 5,32) este mare, nu-mi pot propune să epuizez subiectul în această lucrare, fiindcă nu voi putea, dar nici nu-l voi lăsa deoparte, fiindcă Dumnezeu, din dragoste pentru noi, ne descoperă tot ce avem nevoie și ne este de folos, pentru mântuire.

II. Biserica Domnului nostru Iisus Hristos

Biserica, cu toate că transcede realitatea sa instituțională, este totuși o instituție *teandrică* (adică divino-umană, de la grecescul θεατρικός), întemeiată de Însuși Domnul nostru Iisus Hristos. A avut, are și va avea continuitate, menținându-și credința, dogmele și practicile, până la cea de a doua venire a Mirelui ei Iisus Hristos (παρουσία). De asemenea, Biserica este Taină⁸ a Dumnezeului celui viu și este „stâlp și temelie a adevărului” (1Timotei 3,15).

*Răspunzând Simon Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Cel viu. Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri. Și Eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui.
(Matei 16,16-18)*

Din textul de mai sus se desprinde un mare adevăr eclesiologic. Piatra de temelie a Bisericii Noului Testament, nu poate fi un om (vreun patriarh, episcop, pastor, etc.), nici un grup restrâns de lideri religioși

⁸ Paul EVDOCHIMOV, *Ortodoxia*, Trad. Dr. Irineu Ioan Popa, Ed. EIBMBOR, 1996, p. 135.

(sinod, consiliu, board, etc.) ci este adevărul de bază al Bisericii, este afirmația Sfântului Apostol Petru rostită ca răspuns către Mântuitorul: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Cel viu”. Acest adevăr este motivația de veacuri a existenței Bisericii în lume. Nu l-a descoperit Apostolul Petru personal, cu puterile sale intelectuale, raționale sau spirituale, ci i-a fost descoperit (Coloseni 1,26), revelat, de către Însuși Dumnezeu Tatăl.

De fiecare dată când creștinul ortodox participă la Sfânta Împărtășanie, mărturisește în auzul tuturor: „Cred Doamne și mărturisesc, că Tu ești cu adevărat Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu, Care ai venit în lume să mântuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu...”⁹. Sfânta Împărtășanie este miezul, este esența comuniunii noastre cu Dumnezeu și este ontologic legată de acest mare adevăr al Bisericii, că Omul Iisus, născut în Betleemul Iudeii, este Hristosul cel mult așteptat în lume. Iată ce credem și ce mărturisim noi creștinii ortodocși.

Sfântul Clement al Alexandriei (†220), unul dintre cei mai importanți apologeți creștini ai Bisericii primare, dând definiția Bisericii, zice:

Capul împărătesc al Bisericii este Hristos ... Biserica este alcătuirea și mulțimea oamenilor conduși de Cuvântul lui Dumnezeu; cetate ne împresurată de vrăjmași și nestrâmtorată de nici o tiranie, în care se împlinește voia dumnezeiască;
(Sf. Clement Alexandrinul, *Pedagogul* 1, 6)

Biserica este dimpreună maică dar și fecioară și mireasă a lui Hristos, iar noi suntem mădularele lui Hristos (Stromatele, 3, 6)

„Cred... Într-una Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică...”

Încă din anii 325 d.Hr., anul primului sinod ecumenic de la Niceea, și 381 d.Hr., anul celui de-al doilea sinod ecumenic de la Constantinopol, în cea de-a patra secțiune a Crezului Niceo-Constantinopolitan, rostit în cor la fiecare Sfântă Liturghie, întreaga comunitate creștină, reprezentată la sinod de episcopi, a fixat odată pentru totdeauna aceste patru însușiri fundamentale ale Bisericii: **una, sfântă, sobornicească și apostolească**.

II.1. Una

Părintele Dumitru Stăniloae (†1993) învăța că harul mântuirii nu se poate primi decât în Biserica Ortodoxă¹⁰, iar Părintele Arhimandrit Ilie Cleopa (†1998) zicea: „Noi nu zicem că sunt două Biserici ci una”¹¹. Sfânta Scriptură mărturisește același lucru. Voia lui Dumnezeu este „ca toți creștinii să fie una” în Hristos și în Adevăr (Ioan 14,6).

⁹ Rugăciunea Împărtășaniei din slujba Sfintei Liturghii, *Liturghier*, Ed. IBMBOR, București, 2012, p. 189.

¹⁰ Arhim. Ioanichie BALAN, *Convorbiri duhovnicești*, vol. I, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1993, p. 183.

¹¹ Pr. Ilie CLEOPA, *Ne vorbește Părintele Cleopa*, Ed. Mănăstirea Sihăstria, Vânători-Neamț, 2004, p. 128.

Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis. (Ioan 17,21)

Oare Dumnezeu Tatăl a ascultat această rugăciune a Fiului ? Această dorință a Fiului Întrupat a rămas doar dorință sau Biserica a fost și a rămas Una, în întreaga ei istorie, dezbinările fiind doar aparente ? Avem suficiente motive să credem că această rugăciune a fost ascultată și că Biserica a rămas Una. Așadar, toate grupările ce s-au despărțit de-a lungul timpului de Biserica primului mileniu, în realitate au ieșit din Biserică. Nu spun că Dumnezeu nu lucrează și în afara Bisericii, lucrează, dar în alt mod.

Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre; Este un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor.

(Efeseni 4,4-6)

Căci precum trupul unul este, și are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sunt un trup, așa și Hristos. (1Corinteni 12,12)

Din cele zise, așadar, e limpede că una este adevărata Biserică, cea cu adevărat veche, în care se cuprind, după sloboda lor voie și râvnă, drepții. Unul fiind Dumnezeu și Unul Domnul, lucrul cel cu adevărat vrednic-de-cinste este lăudat pentru caracterul lui singular, imagine fiind el a principiului celui unul. Firii unului, deci, îi este împreună-moștenitoare Biserica cea una, pe care ereziile se silesc în multe a o tăia. Așadar, după ipostas și după izvodire și după începătură și după însușirea ei de a fi mai presus [superioritatea ei], zicem că «una» este Biserica cea sobornicească și veche, în unirea credinței celei una – celei pe temeiul Testamentelor, mai bine zis al Testamentului celui unul, dat în vremuri felurite, prin vrerea Unuia Dumnezeu întru Unul Domnul – adunându-i laolaltă pe cei dinainte rânduiți, pe care de dinainte i-a hotărât Dumnezeu, mai înainte de-a fi lumea cunoscându-i că vor fi drepți¹².

Pe la jumătatea secolului III, Origen, ucenic al Sf. Clement Alexandrinul (†220), zicea că Biserica Sobornicească „este trupul lui Hristos cel făcut viu de Dumnezeu”; mădulare ale acestui trup înfățișat ca un întreg „zicem că sunt cei ce cred, deoarece, așa cum sufletul dă viață trupului și-l mișcă pe el, tot așa face și Cuvântul cu trupul întreg, adică cu Biserica, mișcând și mădularele ei care, fără energia Cuvântului, nu pot face nimic”¹³

Fericitul Augustin (†430), în scrierile sale împotriva donatiștilor, interpretând Psalmul 60, caracterizează Biserica Sobornicească ca fiind un organism al cărui unic Cap este Hristos: „Totus populus sanctorum ad civitatem pertinentium, quae civitas corpus est Christi, qui caput est Christus” (întreg poporul sfinților aparține cetății, cetate care este trupul lui Hristos și al cărei cap este Hristos).

¹² Sf. CLEMENT ALEXANDRINUL, Scrieri, Partea a II-a, *Stromatele*, 7, 17, PSB 5, Trad. Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 497.

¹³ *Împotriva lui Celsus, Cartea a V-a*, Trad. Pr. D. Stăniloae, PSB 9, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 48.

Istoricul Edward Gibbon (1737-1794) în lucrarea sa „The History of the Decline and Fall of the Roman Empire” (tradusă în 1976 la București), zice și el:

Acesta a fost felul de a fi, blând și echitabil, după care s-au condus creștinii mai bine de o sută de ani după moartea Apostolilor. Fiecare comunitate frățească, în ea însăși, adopta forma unui mod de a fi separat și independent. Cu toate că, în aceste mici state, cele mai îndepărtate comunități păstrau între ele o relație reciprocă și prietenească deopotrivă prin epistole și întruniri, lumea creștină nu era încă unită la un loc de vreo putere supremă sau de vreo adunare legiuitoare. Treptat, pe măsură ce numărul credincioșilor sporea, aceștia au înțeles avantajele care puteau rezulta pentru interesul și scopurile lor dintr-o unire mai strânsă¹⁴.

Unitatea Bisericii așadar, se realizează în mod corect împrejurul lui Hristos și nu împrejurul Papei sau a vreunui patriarh, episcop ori alt lider religios, cărdășia și spiritul de gașcă neavând ce căuta în Biserică. Însă evident, această așezare a lui Hristos în fruntea Bisericii nu exclude nicidecum ordinea și disciplina internă din Biserică, ascultarea fiind virtute esențială a celui credincios. Dar despre ierarhie voi vorbi la momentul potrivit.

În istorie, Biserica nu a fost cruțată de dezbinări¹⁵. La sinodul al IV-lea de la Calcedon din anul 451 d.Hr., monofiziții s-au separat de Biserică, datorită încredințării lor că Domnul Hristos a avut o singură fire, cea dumnezeiască, trupul uman fiind luat numai în aparență. Totuși cea mai mare dezbinare din istorie, este Schisma cea Mare de la 1054 d.Hr., când Răsăritul și Apusul aveau să se angajeze pe căi diferite în slujirea lui Hristos. Este lesne de înțeles că tensiunile, mai ales cele politice, au avut un rol major.

În întreaga lume existau 5 mari patriarhii: Ierusalim, Antiohia, Roma, Alexandria și Constantinopol. Una singură, Roma, a decis să le ignore pe celelalte pretinzând întâietate. Roma nu a obținut această întâietate nici chiar până astăzi. Greu de crezut că ea, Roma, a rămas în adevăr și toate celelalte patriarhii au dat greș. Dar să revenim.

După Înălțarea Domnului la cer, Sfinții Apostoli, la porunca Domnului (Matei 28, 19; Marcu 16, 15), s-au despărțit pentru a propovădui Evanghelia întregii lumi. Fiecare dintre ei a întemeiat Biserici locale. Unii au întemeiat patriarhatele (patriarhiile) care împreună au format mai apoi Pentarhia: Ierusalim - Sf. Ap. Iacov, Antiohia - Sf. Ap. Petru, Roma - Sf. Ap. Petru, Alexandria - Sf. Ap. Marcu, Constantinopol - Sf. Ap. Andrei.

Din Biserica ecumenică doar Biserica romană concepea în mod diferit duhul unității, pe care-l căuta și urmărea să-l atingă prin mijloace străine. Această concepere diferită a modului unității a provocat schisma care, avându-și începutul în primele veacuri, s-a agravat cu timpul și avansa pe măsura aplicării principiilor Bisericii romane, până a ajuns la ruptura totală din cauza

¹⁴ Edward Gibbon, *Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman*, Ed. Minerva, București, 1976, p. 149.

¹⁵ Dezbinarea este scindarea unui grup din diverse motive (<https://dexonline.ro>).

*pretenției Papilor ca Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească să se supună episcopiei Rome*¹⁶.

Și în Epistola lui Varnava¹⁷ se vorbește despre relația Bisericilor din tot locul cu Mântuitorul Hristos, care este piatra de temelie a așezământului mântuirii (capitolul 6).

În Epistola către Efeseni a Sf. Ignatie Teoforul (†107), citim: „Ca unii ce sunteți pietre ale Bisericii (templului) Tatălui, pregătite spre zidirea lui Dumnezeu-Tatăl, aduse la înălțime prin scripetele lui Iisus Hristos, care este crucea, drept funie folosindu-vă de Duhul Sfânt; iar credința voastră este călăuza voastră spre înălțime, iar dragostea – calea ducând sus, la Dumnezeu. Fiți, dar, toți și împreună-călători, purtători-de-Dumnezeu și temple ale Lui, purtători-de-Hristos, purtători-de-sfințenie...”¹⁸. După Sfântul Ignatie, principiul unității este Însuși Dumnezeu.

În Epistola sa „Către episcopul Policarp al Smirnei”, Sf. Ignatie scrie următoarele: „Poartă de grijă de unire, decât care nimic nu este mai bun; poartă-i pe toți, cum și Domnul te poartă pe tine; bolile tuturor poartă-le ca un atlet desăvârșit” (capitolul 1).

În Epistola către Magnezieni, Sf. Ignatie, laudând unitatea Bisericii, scrie: „cânt Bisericile de care mă mândresc găsindu-le în unitatea trupului și a Duhului lui Iisus Hristos”.

În scrierea „Păstorul” a Părintelui Herma (scriere ce se păstrează doar în latină¹⁹), Biserica este comparată cu o zidire mare, un turn înalt, ale cărui temelii stau pe numele cel atotputernic al lui Iisus Hristos, fiind păzită de puterea cea nevăzută a lui Dumnezeu, astfel încât întregul turn pare a fi alcătuit dintr-o singură piatră (Păstorul, Visiones I, 2, 3). Iar în Parabolele lui (Similitudines), în care se vorbește despre disciplina bisericească, se repetă faptul că turnul este Biserica, iar poarta care duce la el este Fiul lui Dumnezeu, singura poartă prin care este posibilă intrarea către Dumnezeu. „Cei ce cred în Dumnezeu, au primit Duhul Sfânt prin Fiul Său; iată, este un Duh și un trup”.

În epistola sa către Diognet el consideră pe Cuvântul drept centru unificator al Bisericii, prin care Biserica se îmbogățește și harul dumnezeiesc se revarsă din belșug asupra plinătății credincioșilor ei (capitolul 7 și 11).

În concluzie, Biserica este una (1Corinteni 10, 17; Efeseni 4, 4), precum și Dumnezeu este Unul, relațiile trinitare sunt astfel un model pentru relațiile dintre Bisericile locale. Bisericile locale fiind manifestări ale Bisericii Universale. Bisericile locale trebuie însă să aibă dogmă comună, aceeași structură ierarhică și canonică, și bineînțeles aceleași practici religioase (același rit).

¹⁶ Sf. NECTARIE DE EGHINA, *De ce Papa și supușii lui s-au despărțit de Biserica lui Hristos*, Trad. Caliope Papacioc, Ed. Evanghelistos, București, 2011, pag. 148.

¹⁷ Epistolă anonimă din secolul I, PSB 1, Ed. IBMBR, București, 1982.

¹⁸ Sfântul Ignatie TEOFORUL, *Către Efeseni IX*, PSB 1.

¹⁹ Ediția O. Gebhardt - A. Hamack, 1877.

Păcate grele și greu de vindecat sunt erezia și schisma. Ele constituie mijloace prin care diavolul încearcă să zădărnicească mântuirea oamenilor prin tăierea lor de comuniunea ecleziastică purtătoare de viață²⁰.

Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre; Este un Domn, o credință, un botez, Un Dumnezeu și Tatăl tuturor, Care este peste toate și prin toate și întru toți. (Efeseni 4, 4-6)

II.2. Sfântă

Biserica cea Una²¹ este și Sfântă, cu toate că este imperfectă deocamdată, din punct de vedere practic. În sens absolut, doar Dumnezeu este Sfânt, desăvârșit sau perfect²². Biserica este așadar, aleasă și pusă deoparte pentru Dumnezeu (Levitic 8,12), din pricina meritelor Domnului nostru Iisus Hristos și nicidecum a meritelor personale ale credincioșilor (Efeseni 5, 25, 27).

Ce este sfințenia ? Ce înțelegem prin cuvântul „sfânt” ? Cum devine cineva sau ceva sfânt ? Prin sfințire, evident. Putem vorbi despre sfințire / sfințenie, din cel puțin 3 perspective:

II.2.1. Sfințenia ca poziție, în Hristos

Orice om, botezat în Numele Sfintei Treimi (Matei 28, 19), obține din pricina scumpului Sânge al Mântuitorului, vărsat pe lemnul crucii, această poziție privilegiată. Fiindcă „Hristos Iisus a venit în lume ca să mântuiască pe păcătoși” (1Tim.1,15; Evr.9,18; Evr.10,29)

Pierdută odată cu căderea protopărinților noștri Adam și Eva, relația personală cu Dumnezeu se poate reface prin lucrarea mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos.

... să le deschizi ochii, ca să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui satana la Dumnezeu, ca să ia iertarea păcatelor și parte cu cei ce s-au sfințit, prin credința în Mine. (Fapt.26, 18)

Și Sfântul Apostol Pavel mărturisește același lucru în Romani 15, 16:

...slujind Evanghelia lui Dumnezeu, pentru ca prinosul neamurilor, fiind sfințit în Duhul Sfânt, să fie bine primit.

Aceeași părere o exprimă și Sfinții Părinți ai Bisericii, și cei mai vechi dar și cei mai noi:

²⁰ Arhim. Gheorghe KAPSANIS, *Slujirea pastorală potrivit cu Sfintele Canoane*, Pireu, 1976, p. 187.

²¹ Catehismul Mitropolitului Filaret al Moscovei, Trad. de Gheorghiu Ciocoi, Ed. Sophia, București, 2007 și alte Catehisme Ortodoxe.

²² Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos..., cântare la Sfânta Liturghie, *Liturghier*, București, 2012.

Biserica este precum corabia, unul doarme, altul cascade gura, altul se luptă cu valurile, însă toți înaintează. Biserica noastră Ortodoxă nu are nici o lipsă. Singura lipsă care se prezintă este din partea noastră, atunci când nu reprezentăm corect Biserica, de la cel mai mare în ierarhie până la cel mai simplu credincios. Se poate să fie puțini cei aleși, dar acesta nu este un lucru neliniștitor. Biserica este Biserica lui Hristos și El o cârmuiește.²³
(Sfântul Cuvios Paisie Aghioritul, †1994)

II.2.2. Sfințenia ca stare de curăție morală

Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău este adevărul. (Io.17, 17)

În Ortodoxie, accentul cade pe îndreptarea (vindecarea) sufletului în profunzimea sa. Lucrarea de o viață a creștinului ortodox este curățirea de păcate (αμαρτία) și de patimi (πάθημα). Desăvârșirea morală și spirituală este un imperativ. Biserica învață încă de la început că drumul înspre desăvârșire (Matei 5, 48) are trei etape (trepte) curățirea de păcate, iluminarea și îndumnezeirea: catharsis - κάθαρση (purificarea), theoria - θεωρία (iluminarea minții) și teosis - θέωσις (îndumnezeirea).

Trebuie recunoscut faptul că Ortodoxia a dat lumii de-a lungul secolelor un număr impresionant de adevărați Sfinți. Oameni obișnuiți, Sfinții, s-au lăsat cu totul în voia lui Dumnezeu, iubindu-L din toată inima. Astfel Dumnezeu Duhul Sfânt își poate manifesta voia în ei, sfințindu-i și îndumnezeindu-i prin har (Ioan 10, 34).

Creștinii, în măsura în care se dedică lui Dumnezeu, fac progrese duhovnicești remarcabile. Totuși Sfinții „cei cu adevărat curățiți, se văd pe sine nevrednici de Dumnezeu” zice Sfântul Isaac Sirul²⁴. Această sete de sfințenie, născută în sufletul născut de sus (Ioan 3, 7), îl păstrează pe om într-o continuă luptă duhovnicească, într-o continuă stare de nevoiță.

*... v-ați spălat, v-ați sfințit, v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus Hristos și în Duhul
Dumnezeului nostru. (1Corinteni 6, 11)*

*Deci, de se va curăți cineva pe sine de acestea, va fi vas de cinste, sfințit, de bună trebuință
stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun.
(2Timotei 2, 21)*

El ne-a hărăzit mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftelor celei din lume. (2Petru 1,4) După Sfântul Grigorie Palama, îndumnezeirea²⁵ cuprinde

²³ Ierom. Eftimie ATHONITUL, *Din tradiția ascetică și isihastă a Sfântului Munte*, Ed. Evanghelismos, București, 2011, pag. 55.

²⁴ Pr. Ilarion ALFEYEV, *Lumea duhovnicească a Sf. Isaac Sirul*, Ed. Doxologia, Iași, 2013, p. 145.

²⁵ Antropologia ortodoxă nu este morală, ci ontologică; ea este ontologia îndumnezeirii. Ea nu vizează cucerirea acestei lumi, ci „răpirea Împărăției lui Dumnezeu”, transformarea lăuntrică a lumii în Împărăție și luminarea sa progresivă, prin energiile divine. (Paul EVDOKIMOV, *Ortodoxia*, Ed. IBMBOR, București, 1996, p. 103).

atât aspectele „materiale” (trupul), cât și pe cele „morale” ale omului (sufletul). De aceea în Ortodoxie avem trupuri îndumnezeite, adică Sfinte Moaște.

Îndumnezeirea este sălășluirea lui Dumnezeu în om: „Și Cuvântul S-a sălășluit între noi” (Ioan 1, 14; 1Cor. 15, 28; 3, 16). Când Dumnezeu străbate omul pe toate planurile lui, material și spiritual, atunci omul devine *theophoros* (din gr. θεός și φόρος „purtător de Dumnezeu”)²⁶.

Îndumnezeirea omului implică realizarea statutului de fiu al lui Dumnezeu prin procesul de înfiere (*hyothesia*), celor ce cred în El Hristos „le-a dat puterea de a se face fii ai lui Dumnezeu” (Ioan 1, 12), ca „să primească înfierea” (Galateni 4, 5; Romani 8, 15) realizată prin întruparea Domnului Iisus Hristos.

Sfântul Maxim Mărturisitorul consideră că lucrarea tainică a „înomenirii” lui Hristos se continuă cu procesul de îndumnezeire a omului, „făcând pe om în tot chipul asemenea Lui, afară de identificarea în ființă cu El și ridicându-l mai presus de toate cerurile, unde mărimea firească a harului îl cheamă, din pricina nesfârșitei Lui bunătăți”²⁷.

Cumplit lucru este faptul că patimile nu dispar odată cu moartea trupului. Trupul, ca instrument prin care omul săvârșește păcatul, moare, și imposibilitatea satisfacerii patimilor îl va chinui arzător pe omul necurățit, nesfințit, după moarte.

Sfinții Părinți spun că dincolo, patimile îl vor chinui pe om mult mai puternic ca pe pământ, îl vor arde ca focul, fără somn și fără odihnă. Și nu numai patimile trupești, cum ar fi curvia sau beția, îi vor chinui, neaflându-și satisfacție, pe oameni, ci și patimile sufletești, cum ar fi slava deșartă și mânia, vor rămâne dincolo nesatisfăcute. Și principalul este că omul nu va putea atunci nici să se lupte cu patimile: lucru acesta este posibil doar pe pământ, fiindcă viața pământească ne este dată spre pocăință și îndreptare²⁸.

*Nu am venit în această lume ca să petrecem bine, ci ca să scuturăm de pe noi tina păcatului și să ne pregătim pentru cealaltă viață*²⁹. (Sf. Cuv. Paisie Aghioritul)

II.2.3. Sfințenia ca stare veșnică

Tăceți toți înaintea Domnului Dumnezeu, că aproape este ziua Lui, că Domnul a pregătit ospăț și a sfințit pe cei chemați ai Lui! (Sofonie 1, 7)

Scopul Marelui nostru Arhiepiscop Iisus Hristos este să-Și desăvârșească Biserica, și o va face. Nimeni nu are puterea să-L împiedice. Satan, prin toate eforturile lui, doar îi ajută pe creștini, ispitindu-i, încercându-i, zi de zi, în fel și chip. Astfel, descoperindu-și păcatele cu lucrul, cu cuvântul și cu gândul, creștinul se pocăiește și pune iar și iar început bun, îndreptându-se (Romani 3, 24).

²⁶ Sf. Ignatie TEOFORUL (†107) episcop al Antiohiei. Cunoscut pentru cele șapte scrisori (șase adresate mai multor comunități creștine, iar a șaptea lui Policarp, episcop al Smirnei) pe care le-a scris în timpul călătoriei spre Roma, unde, condamnat la moarte, avea să fie sfâșiat de fiare în arenă.

²⁷ Sf. Maxim MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie în Filocalia*, vol. III, Ed. Harisma, București, 1994, p. 85.

²⁸ Pr. Pavel GUMEROV, *Cele opt păcate de moarte și lupta cu ele: ascetica ortodoxă pentru mireni*, Trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, 2014, p. 16-17.

²⁹ Sf. Cuv. Paisie AGHIORITUL, *Patimi și virtuți*, p. 41.

Sfințenia Bisericii este acum, mai ales o poziție privilegiată, în Hristos, nicidecum o stare. Fiecare creștin se străduiește să se curățească și să se sfințească, cu toate acestea, desăvârșirea (îndumnezeirea) ca stare veșnică, o capătă creștinul „în ziua aceea” (Matei 26,29; Marcu 14,25; Ioan 14,20; 2Timotei 4,8) când Însuși Hristos ne va zice „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, de moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii”. (Matei 25,34)

Dumnezeu îi va tămădui deplin pe cei de la dreapta Sa, păcatul și moartea nu va mai avea putere asupra lor (Apocalipsa 22, 3).

II.3. Sobornicească

Sobornicitatea exprimă universalitatea Bisericii. Însă sobornicitatea are de-a face mai degrabă cu viața internă a Bisericii decât cu extinderea sa geografică. Întâlnim la Părintele Dumitru Stăniloae conceptul de „sobornicitate deschisă”³⁰. Părintele Petru Pruteanu într-unul din cursurile sale de Dogmatică, ne spune că slavonescul соборность, deși nu acoperă în întregime sensul termenului grecesc καθολικη, spune două lucruri în plus despre Biserică și anume:

1. Biserica este sinodală (adică este condusă de Sinoade, nu de o singură persoană - papă, ca la romano-catolici);

2. Biserica păstrează învățătura Sinoadelor.

Din aceste două aspecte derivă infailibilitatea³¹ Bisericii sinodale (sobornicești), care nu este nicidecum infailibilitatea oamenilor, această perfecțiune își are originea în Iisus Hristos – Adevărul Veșnic. Prima comunitate de creștini, cea din Ierusalim (cei 3000 de credincioși), adunată în ziua Cincizecimii, deja reprezenta Biserica (Universală și Sobornicească) și ei, Bisericii, nu-i lipsea nimic.

Tertulian (†220) spune despre independența / dependența Bisericilor: „Nici o supunere a unei Biserici față de cealaltă, fiindcă toate sunt surori, cinstind cele mai noi pe cele mai vechi și apostolice și mame, după cum îi spune fiecareia”³². Astfel, de către locuitorii Ahaiei era cinstită ca mamă Biserica din Corint, iar de către Macedoneni era cea din Filipi sau din Tesalonic, ceea ce era Roma pentru Italia și pentru Africa de Nord.

Spre sfârșitul secolului II, Bisericile Greciei și ale Asiei au acceptat instituția sinoadelor eparhiale și se poate presupune că acestea au împrumutat tipul de consiliu reprezentativ de la celebrele exemple ale patriei lor, acela al Amfictyonilor, al asociației Ahaice sau a adunărilor cetăților Ioniene. Curând a fost stabilit, ca obicei și ca lege, ca episcopii Bisericilor să se întrunească în capitala eparhiei la perioade regulate, primăvara și toamna. Consfăturile acestora erau întărite și de sfatul unor preoți distinși, fiind moderate și de prezența mulțimii care audia.

³⁰ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Sobornicitate deschisă*, în „Ortodoxia”, 23 (1971), p. 165-180.

³¹ Care nu poate greși, care nu se poate înșela; perfect, desăvârșit, fără cusur (<https://dexonline.ro>).

³² Sf. NECTARIE DE EGHINA, *De ce Papa și supușii lui s-au despărțit de Biserica lui Hristos*, Trad. Caliope Papacioc, Ed. Evanghelismos, București, 2011, pag. 108.

Hotărârile acestora erau numite canoane și reglementau orice contradicție mai serioasă, care privea credința și / sau disciplina; și se credea că Sfântul Duh se revărsa din belșug asupra adunării întrunite a episcopilor. Instituția sinoadelor potrivea atât de bine sârguința personală cu interesul public încât, nu după mulți ani, a fost adoptată pe întinsul întregului stat. Între consiliile eparhiale s-a stabilit o corespondență regulată, prin care acestea își comunică și își aprobă reciproc documentele sinodale.”³³

Sobornicitatea Bisericii este adevărată de Însuși Sfântul Duh, care colaborează, inspiră, călăuzește (Faptele Apostolilor 15, 28). Ierarhii nu sunt monarhi, nici stăpâni, ci slujitori ai Bisericii. Ei slujesc tuturor, împreună cu Sfântul Duh, care îi îndeamnă pe credincioși la ascultare de mai marii lor (Evrei 13, 17).

II.4. Apostolească (sau apostolică)

Conform Epistolei către Efeseni, Sfinții Apostoli sunt stâlpii Bisericii, așa cum am menționat mai sus, ei sunt cei care au contribuit nemijlocit la întemeierea primelor Biserici locale. Sfântul Apostol Pavel scrie că Biserica se zidește „pe temelia Apostolilor și a prorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos (Efeseni 1,22), întru care orice zidire împreună-alcătuită crește ca să ajungă un locaș sfânt în Domnul, în care voi împreună sunteți zidiți, spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duhul” (Efeseni 2, 20-22).

De-a lungul anilor, Biserica nu a schimbat și nici nu va schimba învățătura Sfinților Apostoli, păstrând-o nealterată, în esența ei. Ierarhia Bisericii Ortodoxe este rânduită prin succesiune apostolică, care nu înseamnă doar o succesiune harică, ci și una de învățătură și de practici (rit). Orice abatere de la acest principiu al succesiunii apostolice este în afara voii lui Dumnezeu și este numit schismă (despărțire condamabilă). Vom vedea în secțiunea de concluzii a acestei lucrări, că Dumnezeu nu numai că susține și recomandă principiul succesiunii apostolice, ci îl și confirmă prin minuni vizibile și verificabile.

În Epistolele Sfântului Clement Romanul (†98) către Corinteni, în care se găsesc multe învățături referitoare la ordinea bisericească, la pace și la ierarhia din Biserică, nu se relatează nimic despre hegemonia Sfântului Apostol Petru în Biserică și despre succesiunea care i-ar fi fost lăsată lui moștenire și nici despre necesitatea de a i se supune toți lui în vederea păstrării unirii cu Mântuitorul. Dimpotrivă chiar, Sfântul Clement spune:

*Sau nu avem un Dumnezeu și un Hristos? Și un Duh al harului, care se revărsa peste noi? Și o chemare în Hristos? Pentru ce tragem și rupem mădularele lui Hristos și ne răzvrătim față de trupul însuși, și ajungem la o așa sminteală, încât uităm de noi că suntem mădulare unul altuia? ...*³⁴

³³ Tertulian, DE JEJUNIIS, *Aguntur praetera per Graecias illas, certis, in loci concilii*, cap. 13, Ed. A. Reifferschied, CSEL, Viena, 1890.

³⁴ *Epistola Sf. Clement Romanul către Corinteni*, PSB 1, Trad. Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1979.

Și hirotonindu-le preoți în fiecare biserică, rugându-se cu postiri, i-au încredințat pe ei Domnului în Care crezuseră. (Faptele Apostolilor 14, 23)

Atunci apostolii și preoții, cu toată Biserica, au hotărât să aleagă bărbați dintre ei și să-i trimită la Antiohia, cu Pavel și cu Barnaba: pe Iuda cel numit Barsaba, și pe Sila, bărbați cu vază între frați. (Faptele Apostolilor 15, 22)

Și pe unii i-a pus Dumnezeu, în Biserică: întâi apostoli, al doilea proroci, al treilea învățători; apoi pe cei ce au darul de a face minuni; apoi darurile vindecărilor, ajutorările, cârmuirile, felurile limbilor. (1Corinteni 12, 28)

Deci în Biserică, slujitorii nu sunt de la sine chemați (αυτόκλητοι), ci sunt chemați de altcineva (ετερόκλητοι). Altfel spus, nu hotărăște cineva singur, de capul lui, să devină cleric, ci Biserica îl cheamă la această slujire. Avem cazul Sfinților Apostoli Varnava și Pavel, vedem cum Sfântul Duh i-a ales, Biserica, cu rugăciune și post, i-a trimis în lucrarea de evanghelizare (Fapte 13, 3) iar aceștia, când s-au întors la Ierusalim, au vestit Bisericii „câte a făcut Dumnezeu cu ei” (Fapte 15, 4).

Episcopii aleși și hirotoniți în mod canonic, hirotonesc alți episcopi, preoți și diaconi (Faptele 20, 28; Filipeni 1, 1; 1Petru 5, 1) acest lucru se numește „succesiune apostolică”.

Succesiunea apostolică este tezaurul lăsat moștenire Bisericii de către Sfinții Apostoli. El constă în transmiterea mai departe a harului preoției, pe care ei l-au primit de la Duhul Sfânt la Cincizecime și în transmiterea puterii acestei stări harice de a continua lucrarea Mântuitorului, lucrare de sfințire, de propovăduire și de cârmuire pastorală.

Așadar, clerul a primit, prin Taina Hirotoniei, puterea de a păstra neschimbat adevărul de credință, adevăr care a fost revelat prin Întruparea Mântuitorului.

Hirotonie și preoție adevărată nu au și nu pot transmite clericii celorlalte confesiuni creștine.

În încheiere trebuie spus că există o singură Biserică Ortodoxă Universală, manifestată prin mai multe Biserici locale (Coloseni 1, 18; 1, 24, ș.a.). În capitolele 2 și 3 ale Apocalipsei, întâlnim cele 7 Biserici locale, cărora le vorbește Sfântul Duh: cea din Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia și Laodiceea. O Biserică locală este un grup de credincioși dintr-o regiune, botezați în Numele Sfintei Treimi, care se întâlnesc, sub autoritatea episcopului locului, pentru Cuvântul lui Dumnezeu, pentru edificare duhovnicească, părtășie și închinare (Faptele 2, 41-47).

Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, la art. 43, prevede că Parohia este permanent în legătură cu episcopul locului pentru că episcopia (episcopul) rămâne întotdeauna centrul vieții bisericești. Parohia nu este o nouă (altă) Biserică, astfel încât în fiecare episcopie să fie mai multe Biserici (particulare).

III. Ce s-a întâmplat cu Biserica în istorie ?

Foarte multe grupări religioase eterodoxe afirmă faptul că în istorie, Biserica primelor secole a căzut în apostazie, de aici nevoia de repetate treziri / renașteri spirituale, considerate nu doar necesare ci chiar obligatorii. Foarte mulți dintre liderii protestanți și neoprotestanți își doresc să fie promotorii unor astfel de mișcări religioase de amploare, care să readucă entuziasmul creștin în cugetele credincioșilor. Acesta să fie adevărul ? Aceasta să fie oare calea corectă ? Nu cumva este acest gând doar un pretext ? Diverși lideri religioși și-au dorit dreptul de a întemeia biserici noi, mai bune, mai corecte, mai adevărate, etc. Eu cred că nimeni nu are dreptul să întemeieze o altă Biserică, o a doua Biserică, fiindcă Unul este Hristos și una este Biserica Sa (Efeseni 4, 4). De altfel cine ar putea întemeia o Biserică, altul decât Însuși Dumnezeu ?

Este evident faptul că Cel ce a întemeiat Biserica a și garantat succesul ei în istorie (Matei 16,18: „...voi zidi Biserica mea și porțile iadului nu o vor birui”). Dar, oare Mântuitorul se referea la Biserica Universală sau la cele locale ? Cred că la ambele. Nu putem vorbi despre Biserică doar la modul teoretic (biserica invizibilă), este necesar să putem spune, uite Biserica, uite episcopul, uite preotul, cu nume și chiar cu adresă. Biserica nu este o teorie sau o filosofie, ea este „sarea pământului” și „lumina care luminează în întuneric”, deci este ceva foarte concret³⁵.

Într-adevăr, Biserica a trecut în istorie prin perioade dificile, dar apostazia nu a cuprins în întregime Biserica Ortodoxă, astfel încât să fie nevoie de o a doua Biserică. Vom vedea lucrul acesta în cele ce urmează.

Istoria Bisericii Universale, este împărțită de obicei în șase mari perioade:

III.1. Primele trei secole (Biserica din catacombe)

Constituită în ziua Rusaliilor (anul 33 d.Hr.) Biserica primelor secole este normativă, din punctul de vedere al crezului și al trăirii duhovnicești, pentru toate celelalte secole ale existenței ei, deci și pentru noi. Însă, avea să parcurgă, începând cu prima mare persecuție din timpul împăratului Nero (64 – 67 d.Hr.) și până la edictul de la Milan din anul 313 d.Hr., cea mai sângeroasă etapă din istoria ei.

Intens prigonită, ceata urmașilor lui Hristos avea să înroșească pământul cu sânge. Sânge care o să se transforme în diamante. Diamantele din coroana mântuirii și vieții veșnice ce o primesc întotdeauna cei ce sunt gata să-și dea viața pentru Dumnezeu și pentru aproapele (Ioan 15, 13).

Istoria a reținut îndeosebi numele a zece mari împărați persecutori:

1. Nero – 64 d.Hr. – a nu se uita incendierea Romei descrisă de istoricul Tacitus, vina fiind aruncată pe creștini;

³⁵ ... Biserica, în mod obiectiv, este acolo unde se săvârșește slujba apostolică a încorporării, ea este acolo unde episcopul, prin puterea sa apostolică, săvârșește Euharistia, în sinaxa liturgică, în Trupul lui Hristos. (Paul EVDOCHIMOV, Ortodoxia, Trad. Dr. Irineu Ioan Popa, Ed. EIBMBOR, 1996, p. 135).

2. Domițian – 81 d.Hr. – fiscus iudaicus, impozitul iudeilor, creștinii declară că nu sunt iudei – chiar mama împăratului suferă moarte martirică;

3. Traianus – 98 d.Hr. – este chiar Traian cel ce-l învinge greu pe Decebal, Rescriptul lui Traian: creștinii să nu fie totuși căutați din oficiu;

4. Marcus Aurelius – 161 d.Hr. – împărat cult, filosof stoic, cu predilecție pentru justiție și învățământ, ura creștinismul din rațiuni de stat, „nu este permisă existența creștinilor”;

5. Septimus Severus – 193 d.Hr. – prigonește creștinii cu toate că experimentează o minune (este vindecat de o boală în urma rugăciunilor lui Proculus), în timpul lui prozelitismul devine ilegal;

6. Maximinus Tracul – 235 d.Hr. – inaugurează o epocă de anarhie militară, poruncește uciderea ierarhilor Bisericii;

7. Decius – 249 d.Hr. – este cel dintâi împărat roman care are intenția de a desființa creștinismul;

8. Valerian – 253 d.Hr. – îi obligă pe creștini să aducă jertfe păgâne, liturgiile sunt din nou interzise sub pedeapsa cu moartea și confiscarea averilor;

9. Aurelian – 270 d.Hr. – adoptă cultul soarelui, sfârșește asasinat la Caenophrurium (Castrul nou), în apropierea Bizanțului;

10. Dioclețian – 303 d.Hr. – în timpul domniei lui are loc cea mai grea persecuție asupra creștinilor, a dat patru edicte împotriva lor;

Tertulian (†220) spunea: „Sângele martirilor este sămânța Bisericii”. Fiecare creștin martirizat năștea prin moartea sa alți creștini autentici gata la rândul lor să moară pentru credința lor în Iisus Hristos.

Primul secol este așadar descris de scrierile Noului Testament. Următoarele două sunt descrise în scrierile timpurii ale unor mari personalități ale timpului cum ar fi: Sf. Clement Romanul (†98), Sf. Ignatie Teoforul (†107), Sf. Policarp al Smirnei (†156), Sf. Iustin Martirul (†165), Sf. Meliton de Sardes (†190), Sf. Irineu de Lyon (†202), Sf. Clement Alexandrinul și Tertulian (†220), Sf. Ipolit al Romei (†235), Origen (†254), Sf. Grigorie Taumaturgul (†270) și alții.

III.2. Perioada celor șapte sinoade ecumenice (325 – 787 d.Hr.)

Începând cu secolul IV, datorită efectelor edictului de la *Mediolanum* (313 d.Hr.) dat de Constantin cel Mare³⁶, Biserica iese din catacombe, iar cultul ei devine public (λειτουργία). Putem afirma, fără dubii, că cea mai măreață lucrare ce se săvârșește pe pământ este în continuare Sfânta Liturghie. Nici în această perioadă nu poate fi vorba nicidecum de o apostazie generală. După ce în anul 311, Galeriu dădea un edict de toleranță față de creștini, în luna februarie a anului 313, Împărații Constantin și Liciniu, la Milan, hotărâsc ca oricare dintre cei care nutresc voința de a urma religia creștinilor să o poată face în mod liber și pe față, departe de orice temere și tulburare (pax constantiniana).

³⁶ Istoricii Eusebiu și Lactanțiu spun că prin edict se anulau toate hotărârile anterioare luate contra creștinismului și declară liberă (legală) trecerea la creștinism.

Se spune (fără să se dovedească) în mediul protestant și neoprotestant, că Împăratul Constantin oferea câte o haină albă și câte douăzeci de monede de aur fiecărei persoane care se boteza. Iar datorită acestor oameni care s-au alăturat Bisericii pentru avantaje materiale și sociale, însă fără a avea roadele pocăinței, a apărut în istorie așa-zisa Biserică de stat. Pentru neoprotestanți, există de acum înainte, Biserica adevărată (adică strămoșii lor și ei bineînțeleși) și Biserica de stat (apostată). Desigur, putem admite că Biserica a slăbit duhovnicește, datorită lipsei persecuțiilor, dar nu a trăit nicidecum o apostazie generală, ci dimpotrivă, a progresat în continuare în secolele următoare, devenind un pom tot mai mare, chiar dacă la început era ca o sămânță mică de muștar (Matei 13, 31-32).

În această perioadă au avut loc cele șapte sinoade ecumenice³⁷ (a toată lumea):

- Niceea (325 d.Hr. arianismul)
- Constantinopol (381 d.Hr. pnevmatomahismul)
- Efes (431 d.Hr. dioprosopismul sau nestorianismul)
- Calcedon (451 d.Hr. monofizismul)
- Constantinopol (553 d.Hr. origenismul)
- Constantinopol (680 d.Hr. monotelismul)
- Niceea (787 d.Hr. iconoclasmul).

În cadrul acestor sinoade s-au condamnat ereziile și s-au formulat clar principiile de bază ale credinței creștine, conținute în Crezul ortodox, ce se rostește în aceeași formă, nemodificat până astăzi. Din punct de vedere politic, Teodosie cel Mare (†395) a fost ultimul împărat roman care a domnit peste întreg Imperiul unit; după moartea sa, teritoriul a fost împărțit în două jumătăți, răsăriteană și apuseană, fiecare având propriul împărat.

În aceste secole au trăit mari eroi ai credinței, precum Sf. Nicolae (†343), Sf. Spiridon (†348), Sf. Antonie cel Mare (†356), Sf. Efrem Sirul (†373), Sf. Vasile cel Mare (†379), Sf. Grigorie Teologul de Nazianz (†390), Evagrie Ponticul (†399), Teodor de Mopsuestia (†428), Sf. Ioan Gură de Aur (†407), Sf. Chiril al Alexandriei (†444), Leonțiu de Bizanț (†543), Sf. Grigorie cel Mare (†604), Sf. Ioan Scărarul (†649), Sf. Maxim Mărturisitorul (†662), Sf. Ioan Damaschin (†749) și alții. Viețile Sfinților sunt dovezi imbatabile ale vieții duhovnicești ortodoxe din acele vremuri.

III.3. După cele șapte sinoade ecumenice până la Schisma cea Mare

În această a treia perioadă din istoria Bisericii, Apusul se îndepărtează tot mai mult de Răsărit. Răsăritul ortodox insuflat de Duhul Sfânt se decide să rămână fidel dogmelor și ritului vechi. Însă Roma încearcă să slujească pe Hristos altfel, introducând foarte multe noutăți, atât în ce privește învățătura cât și practicile. Deși

³⁷ Pr. Ioan RĂMUREANU, *Istoria Bisericească Universală*, Ed. IBMBOR, București, 2004, p. 133.

intențiile lor erau bune, factorul politic și interesele particulare, mai ales cele economice, au produs atâta confuzie printre creștini, încât secolul XI va rămâne în istorie drept secolul schismei, al Marii Schisme dintre Răsărit și Apus.

În aceste vremuri, la noi în Răsărit, au trăit Sf. Teodor Studitul³⁸ (†826), Sfinții Chiril și Metodie³⁹, Sf. Atanasie Athonitul (†1000), Sf. Simeon Noul Teolog (†1022) și alții.

Să remarcăm aici că în acest al IX-lea secol, se dezvoltă puternic viața monahală pe Sfântul Munte Athos (în greaca modernă Άγιον Όρος - Sfântul Munte), care până în zilele noastre este inima spirituală a Ortodoxiei mondiale. Astăzi Sfântul Munte este o republică monastică cu aproximativ 2000 de călugări, cu regim administrativ autonom în cadrul Greciei, având capitala la Careia. Sfântul Munte găzduiește 20 de mănăstiri mari, zise împărătești, cu drepturi egale, care conduc tot Muntele.

Noi românii, avem Schitul românesc „Sfântul Ioan Botezătorul” (în grecește Prodromu⁴⁰) care aparține Sfintei Mănăstiri a Marii Lavre. Este situat între Kavsoakalyvia și Marea Lavră. În 1857, a fost cumpărat de către doi călugări români, cu numele monahal Nectarie și Nifon, după care a fost amenajat și recunoscut drept schit⁴¹.

O altă așezare monastică românească din Sfântul Munte este Schitul „Sfântul Dumitru Valahu” (numit și Schitul Lacu), situat la 3-4 ore distanță de mers pe jos de la Mănăstirea „Sfântul Pavel”, de care aparține. A fost fondat în secolul X de câțiva călugări din zona Țării Moldovei.

Cauzele Marii Schisme au fost corupția care domnea la acea vreme, mai ales în Biserica romano-catolică, în special după anul 754 când s-a format Statul Papal și evoluția independentă față de celelalte patru patriarhii (Ierusalim, Antiohia, Alexandria și Constantinopol), a Romei, respectiv Papei, care a început să nu mai dea socoteală nimănui.

Cei doi protagoniști ai schismei au fost Mihail Kerularios, patriarhul ecumenic al Constantinopolului și Papa Leon al IX-lea. Pe lângă neînțelegerile materiale și politice (dezbinarea Imperiului Roman a contribuit și ea la dezbinarea Bisericii), au existat patru mari diferențe dogmatice care au adus divizarea cele două blocuri creștine.

Celebrul Filioque preluat în Franța, Italia și Germania, adăugat la Crezul din anul 381 catolicilor susțin până astăzi că Duhul Sfânt din Sfânta Treime purcede din Tatăl și din Fiul, în vreme ce ortodocșii cred că acesta purcede doar din Tatăl.

În al doilea rând, învățătura despre Primatul Papei: întăietatea, infailibilitatea și superioritatea lui față de ceilalți episcopi. Spre deosebire de Papa, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului nu are putere reală asupra lumii ortodoxe, el având doar un rang onorific. Bisericile naționale ortodoxe sunt autocefale, ele nu se subordonează unui Primat din afara țării.

³⁸ <https://doxologia.ro/viata-sfant/viata-sfantului-cuvios-teodor-studitul>

³⁹ https://ro.orthodoxwiki.org/Chiril_%C8%99i_Metodie

⁴⁰ Întemeiat în anul 1820, sub arhipăstoria Mitropolitului Veniamin Costachi al Moldovei.

⁴¹ Cuvântul σκήτη se traduce prin ascet. Carrez MAURICE, Dicționar grec-român al Noului Testament, Trad. Gheorghe Badea, Ed. Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, p. 259.

Cea de-a treia diferență era folosirea azimei în vest și a pâinii dospite în est și în al patrulea rând celibatul preoților era obligatoriu în occident, în timp ce preoții bisericii orientale se puteau căsători (o singură dată).

III.4. După 1054 până la Luther la 1517

La scurt timp după separarea creștinilor, turcii seleucizi în anul 1071 cuceresc Ierusalimul. Avea să urmeze un lung proces de islamizare a Asiei Mici. Reacția creștinilor romano-catolici au fost cruciadele, începând cu anul 1095. Ruptura dintre cele două biserici creștine va deveni definitivă în anul 1204, când cavalerii romano-catolici ai celei de-a patra cruciade⁴², având binecuvântarea Papei Inocențiu al III-lea, iau cu forța armelor, în stăpânire, Constantinopolul (capitală a Imperiului Bizantin ortodox) și își croiesc state cruciate din Imperiul Bizantin. Puterile islamice din Orientul Mijlociu au reușit în cele din urmă să cucerească toate aceste state.

Urmează o perioadă lungă de confruntări între răsăritul ortodox și apusul romano-catolic, care se sfârșește în mod tragic, cu căderea Imperiului Bizantin sub turci, în anul 1453, Biserica Ortodoxă primind în tăcere lovitură după lovitură, fără să răspundă cu violență la violența romano-catolicilor. Cu siguranță catolicii își vor primi de la Dumnezeu răsplata pentru ce au făcut. Harul avea să se depărteze tot mai mult de la ei, până acolo că au avut la sfârșitul secolului al XIV-lea chiar și trei papi concomitent (marea schismă apuseană care a durat din anul 1378 până în anul 1417). Mai târziu, Reforma Protestantă numită uneori și Revoluția Protestantă (începută chiar de pe la 1400) avea să fie o și mai mare dovadă de slăbiciune, a așa zisei Biserici Romano-Catolice.

În învățătura despre Biserică, protestanții preferă concepția despre Biserica invizibilă, nu admit infailibilitatea bisericii ca depozitară a carismei adevărului și nici infailibilitatea sinoadelor ecumenice. Nu admit ierarhia bisericească harică, stabilită canonic pe temeiul succesiunii apostolice, ci preoția universală. Renașterea morală a omului se face în legătură directă cu Hristos, fără mijlocirea ierarhiei harice. În Ortodoxia răsăriteană și Romano-catolicism, însă, acestea se face prin mijlocirea ierarhiei harice⁴³.

În perioada de după schisma cea mare, la noi în Răsăritul ortodox, au trăit sfinți precum Sf. Teofilact al Bulgariei (†1108), Sf. Sava de la Hilandar, Sf. Grigorie Palama (†1357)⁴⁴, Sf. Nicolae Cabasila (†1391)⁴⁵, Sf. Cuv. Efrem cel Nou (†1426), Sf. Marcu al Efesului (†1445), Sf. Daniil Sisastrul (†1496) și alții. Citind despre crezul, viețile și lucrările lor, ne putem da seama de continuitatea biruitoare a Bisericii Ortodoxe.

⁴² Pr. Ioan RĂMUREANU, *Istoria Bisericească Universală*, Ed. IBMBOR, București, 2004, p. 268.

⁴³ Idem, p. 427.

⁴⁴ <https://doxologia.ro/video/documentare/viata-sfantului-grigorie-palama>

⁴⁵ <https://doxologia.ro/sfantul-nicolae-cabasila>

III.5. După 1517 până la Pidalion la 1800

La 31 octombrie 1517, Martin Luther (1483-1546), fiu de miner, fost student la drept, ajuns un bun călugăr romano-catolic, încearcă să reformeze Biserica Romano-Catolică. El bate în cuie pe poarta catedralei din Witemberg, Germania, cele 95 de teze reformatoare. Îndemnul lui era „Înapoi la Evanghelie!”. Contemporanii săi au putut simți duhul bisericilor primului secol creștin, cu toate acestea, noua direcție, era greșită.

Luther a reușit traducerea Noului Testament din limba greacă și a Vechiul Testament din ebraică, în 1534, punând astfel bazele limbii germane moderne. După Luther, reforma avea să fie continuată de Huldrych Zwingli, Jean Calvin (născuți în Elveția) și alții. Azi, concluzia poate fi următoarea: reforma a avut succes în rândurile intelectualilor nemulțumiți de romano-catolicismul scolastic, dar mai târziu, Renașterea avea să învingă Evul Mediu, romano-catolicii alegându-se cu o mare înfrângere.

În Răsărit, Biserica Ortodoxă este sub stăpânire turcească. Țările române, deși își pierd independența, își mențin totuși autonomia. Turcii încearcă în repetate rânduri să convertească pe ortodocși la mahomedanism, însă fără succes⁴⁶. Tot fără succese notabile au fost și încercările prozelitiste ale catolicilor și protestanților. Din toate aceste confruntări, Biserica Ortodoxă iese întărită, mai ales după secolul XVII, secolul sinoadelor ortodoxe locale (precum Sinodul de la Iași⁴⁷ din 1642, ș.a.) care au răspuns dogmatic calvinilor și în general protestanților.

Și în această perioadă au trăit sfinți remarcabili precum Sf. Sfințit Mc. Cosma Etolianul (†1779), Sf. Ioan Rusul (†1730) și alții. La noi în România: Sf. Paisie Velicikovski de la Neamț (†1794)⁴⁸, Sf. Ierarh Antim Ivireanul (†1716), Sf. Teodora de la Sihla, ș.a. Citind viețile lor, ne putem da seama de amploarea vieții spirituale ortodoxe din acele timpuri.

III.6. De la 1800 până astăzi

Cea de-a șasea perioadă este epoca scindării creștinismului ortodox, mai ales din punct de vedere administrativ. Este epoca constituirii, în Răsărit, a mai multor Biserici Ortodoxe naționale autocefale, care reușesc să-și conserve și dogmele și ritul.

Noi românii, pe la anul 1800, eram sub influența a trei mari și puternice imperii: cel otoman, cel rus și cel austriac. Principatele Române erau îngenuncheate, și politic și economic. Se plăteau biruri uriașe către Poartă, nu se putea face comerț liber cu alte țări, mare parte din producția agricolă mergea către turci, iar domnii erau puși de către sultan.

⁴⁶ Exemplu fiind Constantin Brâncoveanu, care a fost mazilit în aprilie 1714 și dus cu întreaga familie la Constantinopol, unde a fost obligat să se lepede de credința sa și torturat pentru a ceda turcilor toată averea. Constantin Brâncoveanu a fost executat pe 15 august 1714, împreună cu cei patru fii ai săi (Constantin, Ștefan, Radu și Matei) și cu sfetnicul Ianache Văcărescu; Pentru felul cum au murit, cu toții sunt venerați de către Biserica Ortodoxă Română, care i-a canonizat sub numele de Sfinții Mucenici Brâncoveni în anul 1992.

⁴⁷ Sinod panortodox ținut între 15 septembrie și 27 octombrie 1642.

⁴⁸ <https://doxologia.ro/cuvinte-cheie/sfantul-paisie-velicikovski>

Totuși, la Atena, se reușește tipărirea unei colecții de canoane numită „Cârma Bisericii Ortodoxe” sau Pidalionul (în grecește Πηδάλιον), moment de cotitură în istoria noastră. Pidalionul a fost publicat la Leipzig în anul 1800, de către ieromonahul Agapie și Sfântul Nicodim Aghioritul, și cuprindea canoanele Sfinților Apostoli, ale Sinoadelor Ecumenice și ale Sfinților Părinți ai Ortodoxiei, însoțite de diverse comentarii ale unor canoniști bizantini vechi, precum Ioan Zonara, Alexie Aristin și Teodor IV (Balsamon) al Antiohiei.

Vine și anul 1859 cu Unirea Principatelor române și după șapte ani de la unire, se obține autocefalia (autoguvernarea) Bisericii Ortodoxe Române, declarată oarecum unilateral în 1865 și recunoscută canonic mai târziu, de către Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, în anul 1885. De acum înainte Biserica Ortodoxă Română nu mai trebuie să răspundă înaintea nici unui episcop de rang superior din afara țării, păstrând însă în continuare comuniunea cu celelalte Biserici Ortodoxe. Multe dintre Bisericile autocefale au fost inițial sub autoritatea Constantinopolului, datorită proximității geografice sau tradiției activității misionarilor săi.

După anul 1990, s-a simțit, la noi în România, tendința de secularizare⁴⁹ (lâncezire) a vieții duhovnicești. Din pricina ideilor liberale, materialiste, capitaliste, venite din occident, credincioșii s-au îndepărtat mai mult sau mai puțin de valorile spirituale ortodoxe tradiționale.

Totuși istoria contemporană a Bisericii Ortodoxe este marcată profund de oameni deosebiți precum Sf. Nicodim Aghioritul (†1809), Sf. Serafim de Sarov (†1833), Sf. Ignatie Briancianinov (†1867), Sf. Varsanufie de la Optina (†1913), Sf. Nicolae Velimirovici (†1956), Sf. Porfirie Kafsokalivitul (†1991), și mai ales Sf. Cuv. Paisie Aghioritul (†1994)⁵⁰ cel care, după revenirea familiei noastre în Biserica Ortodoxă, în 2009, ne-a luminat și întărit duhovnicește, fiindu-ne prin scrierile lui, un remarcabil îndrumător duhovnicesc.

Despre acest mare „luminător al vremurilor de pe urmă”⁵¹ s-a spus:

A fost un teolog empiric⁵², trăitor, un mare sfânt al Bisericii noastre, deși nu a studiat teologia la școli înalte. Se distingea printr-o minunată simplitate, în care întrezăreai o adâncă maturitate duhovnicească. Spunea cuvinte dintre cele mai simple, de multe ori pline de umor, care aveau o putere uimitoare. Cuvântul său cădea în sufletul fiecărui om asemenea fulgilor de nea care se aștern pe pământ lin, dănuind. Îmbracă totul în alb și pătrund adânc în lăuntrul de ape al pământului. Cuvântul său pătrundea, așadar, în chip simplu, în inima oamenilor. Și înainte și după canonizarea sa⁵³, viața și învățătura Sfântului Paisie au avut și au o înrâurire asupra

⁴⁹ De la latinescul *saeculum* tradus „lumea aceasta”. L. SHINER, *The concept of secularization in empirical research*, în „*Journal for the Scientific of Religion*”, vol. 4, nr. 2, 1967, p. 207-220.

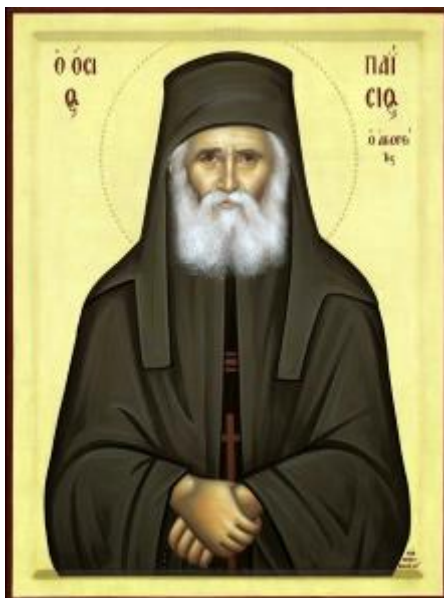
⁵⁰ <https://doxologia.ro/sfantul-cuvios-paisie-aghioritul>

⁵¹ Măn. NERA, *Acatistul Sf. Cuv. Paisie Aghioritul*, Ed. Evanghelismos, București, 2016.

⁵² Din grecescul ἐμπειρικός, adică cel ce experimentează, cel practic, care pune în practică cele învățate (Carrez MAURICE, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, Trad. Gheorghe Badea, Ed. Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, p. 100).

⁵³ Pomenit în Biserica Ortodoxă, anual, pe 12 iulie și canonizat la 13 ianuarie 2015.

întregii lumi. Aș putea spune că este un Stareț contemporan al tuturor, universal⁵⁴. († Ierótheos, Mitropolit al Nafpaktosului)

Sf. Cuv. Paisie Aghioritul (n. 25 iul. 1924 – d. 12 iul. 1994)

Biserica Ortodoxă a rămas vie în istorie, a rămas lumină, lumina lui Hristos (Ioan 12, 46). Ea există pentru a-i ajuta pe toți oamenii să ajungă la mântuire și desăvârșire (Matei 5, 48).

IV. Alte Biserici sau doar alte grupări religioase ?

Suntem datori să menținem poziția Sf. Sava, a Sf. Marcu din Efes, a Sf. Cosma Etolul, a Sf. Ioan de Kronstadt și a celorlalți Sfinți Mărturisitori ai Bisericii Ortodoxe, față de catolici și protestanți, căci nici unii, nici ceilalți, nu cred drept în cele două dogme de bază ale creștinismului: în Sfânta Treime și în Biserică. - Sf. Iustin Popovici (†1979)

Trebuie spus răspicat că toate celelalte grupări creștine nu pot fi considerate Biserici din punct de vedere eclesiologic, pentru că nu îndeplinesc nici una dintre cele patru condiții din Crezul Niceo-Constantinopolitan al primelor secole (vezi mai sus, capitolul 2), astfel, ele nu se închină corect Sfintei Treimi. Putem recunoaște că sunt biserici istorice, fiindcă au existat în istorie cu numele de biserici, dar nu mai mult, fiindcă ele au fost întemeiate de oameni, după bunul lor plac, la multe secole după Hristos. Doar Biserica primului mileniu este euharistică și universală⁵⁵. De asemenea în Ortodoxie, fiecare Biserică Ortodoxă Locală este o Biserică Universală manifestată în toată plinătatea ei, din pricina prezenței reale a lui Iisus Hristos în Sfânta Euharistie.

⁵⁴ † IERÓTHEOS, Mitropolit al Nafpaktosului, Fragment din prezentarea cărții „Sfântul Paisie Aghioritul“, Trad. Protosinghel Teofan Munteanu, 2018.

⁵⁵ Cele două concepte eclesiologice au fost prezentate de Nicolai Afanasiev (1893-1966) la începutul anilor 60.

Lumea creștină s-a fărâmițat tot mai mult, începând cu al doilea mileniu. În timp ce răsăritul ortodox și-a păstrat dogmele și tradiția, apusul a evoluat într-un mod dezastruos, inovând și fărâmițându-se atât de mult, încât astăzi avem de-a face cu o mulțime de așa zise biserici⁵⁶ creștine.

O eventuală comuniune liturgică între mai multe grupări creștine trebuie neapărat precedată de o comuniune de dogmă, de credință și de practici (rit). De aceea noi ne rugăm mereu pentru „buna stare a Sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor...”⁵⁷, nu a tuturor bisericilor ci a „Sfințelor lui Dumnezeu Biserici”. Diversitatea de crezuri, de încredințări, de practici, demonstrează cu prisosință că ele nu sunt sfinte și de la Dumnezeu, ci de la oameni.

Iar dacă întâlnim oameni curați și evlavioși și în alte confesiuni, nu înseamnă că acele confesiuni sunt sănătoase din punct de vedere eclesiologic. Excepțiile nu garantează învățătura și / sau practicile acelor comunități.

În ce privește Bisericile Ortodoxe locale, deși ele sunt egale ca valoare duhovnicească, nu sunt egale și din punctul de vedere al autorității. Acest aspect conduce la o ierarhie⁵⁸ (prioritate) între Bisericile Ortodoxe. Cu toate acestea, „prioritatea” e diferită de „primat”: „primatul e o expresie legalistă, pe când prioritatea e fondată pe autoritatea mărturiei și acesta este un dar pe care Dumnezeu îl oferă”⁵⁹.

În sfârșit, dacă accepți ideea primatului, cum au făcut romano-catolicii, trebuie să excluzi eclesiologia euharistică; iar dacă accepți ierarhia bazată pe mărturie (Biserică mamă – Biserică fiică) nu mai rămâne loc pentru primat și nici pentru o eclesiologie universală a unei biserici invizibile cum propovăduiește Apusul. În Ortodoxie, Biserica Locală dar și cea Universală, sunt concrete, ele există simultan și sunt înrădăcinate în aceleași realități: prezența Sfântului Duh, Sfintele Taine și Sfânta Evanghelie (Romani 8, 14).

Conform Părintelui Dumitru Stăniloae, Biserica locală posedă plenitudine eclesială (Ioan 1, 16), în mod special datorită faptului că nu rupe legătura cu celelalte Biserici Ortodoxe locale. „Altfel mica Biserică locală nu ar mai fi interesată de ceea ce se întâmplă în alte Biserici locale și nici n-ar fi necesar pentru ea să primească mărturia Duhului locuind în ea în legătură cu lucrările aceluiași Duh locuind în alte Biserici locale”⁶⁰.

IV.1. Caracteristici ale confesiunilor religioase

Domnul Iisus Hristos a venit în lume ca să ne lumineze (Ioan 8, 12). Numeroase religii, culte, secte, sunt în afara revelației Sale, printre ai căror adepți sunt însă și suflete sincere, cum spuneam, care încearcă să ajungă cu adevărat la Dumnezeu. Aceste religii însă nu pot naște viață duhovnicească înaltă, doar creștinismul ortodox

⁵⁶ Mereu în această lucrare am scris biserici cu „b” mic, referindu-mă la confesiunile religioase.

⁵⁷ Sfânta Liturghie, Ectenia Mare, *Liturghier*, Ed. IBMBOR, 2012.

⁵⁸ Chiar și în interiorul unei Biserici locale există ierarhie. Astfel, la noi, președintele Sfântului Sinod este Patriarhul, în lipsa Patriarhului, președinte al Sfântului Sinod este, în ordine, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Mitropolitul Ardealului, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Mitropolitul Olteniei, Mitropolitul Banatului, ceilalți Mitropoliți, Arhiepiscopi sau Episcopi în conformitate cu ordinea canonică a eparhiilor din Patriarhia Română (diptice). Sfântul Sinod se compune din: Patriarh și toți Mitropoliții, Arhiepiscopii, Episcopii eparhioți, Episcopii vicari patriarhali, Episcopii vicari și Arhieriei vicari în funcțiune. - cf. cu Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române - Art. 12.

⁵⁹ Nicolai AFANASIEV, *The Church which Presides in Love*, p. 82.

⁶⁰ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Biserica universală și sobornicească*, în „Ortodoxia”, 18 (1966), p. 171.

o poate face, doar el este calea către îndumnezeire. Se pot găsi diferite adevăruri și în celelalte religii, dar ele „nu deschid cerurile”. Numai Hristos, venit pe pământ, Dumnezeu întrupat, poate da mântuire și sfințire oamenilor.

Biserica Ortodoxă, spre deosebire de celelalte, pune viața liturgică înaintea predicii. În bisericile noastre se pune accentul mai ales pe închinare și rugăciune, pe când la catolici, protestanți și neoprotestanți se pune mare accent pe predică. De aceea, la adunările neoprotestante putem auzi mai multe cuvinte, predici și iar predici, pe când în Bisericile Ortodoxe ne rugăm mai mult, cântăm mai mult și auzim mai puține cuvinte, predici mai puține și mai scurte.

În general, chiar și în mediile eterodoxe, se admite faptul că există câteva caracteristici ale așa ziselor biserici care funcționează în mod greșit:

- Păcate grele, practicate în mod constant (1Ioan 3, 8): imoralitate sexuală, incorectitudine financiară, discordanță continuă, vrajbă, bârfă și nesupunere față de conducere.
- Spiritul de gașcă (Facerea 11, 6), interpretat ca „unitate duhovnicească”, practicat din încredințarea că ceilalți sunt „din lume”, lumești sau chiar nu-L au pe Hristos.
- Dominația liderilor carnali (lumești), care nu au calificările enumerate de Sf. Ap. Pavel în prima sa epistolă către Timotei (1Timotei cap. 3), și totuși ei rămân în fruntea comunităților, controlând direcția și activitățile grupării. Aceștia resping în teorie și practică orice gând, orice idee referitoare la succesiunea apostolică.
- Izolarea. Spunând că se retrag „din lume”, comunitățile neoprotestante se retrag atât de mult din relațiile lor exterioare încât pierd contactul cu realitatea. Nu le pasă nici de trecut, renunțând cu totul la sănătoasele tradiții de secole ale Bisericii. Din punct de vedere cultural și spiritual ele sunt independente și izolate.
- Tâlcuirea greșită a Sfințelor Scripturi (2Petru 3, 16). Fiecare predicator, fiecare pastor, își dezvoltă în timp propria lui doctrină. Când gruparea din jurul lui este suficient de numeroasă, se rupe de gruparea mamă, formând o nouă așa-zisă biserică (Coloseni 2, 18).
- Erezia (Romani 16, 17). Aceste biserici sunt ortodoxe pe hârtie dar eterodoxe (eretice) în viața practică.

În aceste comunități, greșitul / rătăcitul poate părea corect și sănătosul bolnav. Formând adevărate focare de confuzie spirituală, sectele devin tot mai asemănătoare cu grupările mafioate, care-și racolează adepți prin mijloace necinstite, de cele mai multe ori, iar la retragerea vreunui reacționează violent, condamnând și chiar prigonind pe cel ce vrea să părăsească grupul.

O sectă poate fi distructivă, fiindcă ea este un grup de persoane care urmează o mișcare religioasă sau ideologică în cadrul căreia se practică adeseori controlul mintal și care poate fi foarte periculoasă chiar dacă aparent este inofensivă. Se folosesc tehnici de convingere coercitivă ca metode de influențare socială iar în prealabil se folosesc tehnici de atragere prin promisiuni ale adepților. Liderii sectelor se folosesc deseori de dezastrele naturale precum cutremure mari, tsunami, etc pentru a influența psihologic. Psihologii și sociologii

declară că, conform studiilor o treime din adepții acestor secte le abandonează în timp, dar că unii care au personalitatea slabă revin sau se integrează în alte secte.⁶¹

Eterodocșii sinceri, cu intenție bună, trebuie să se dedice și mai mult Domnului Iisus Hristos, așa cum Îl înțeleg ei în acel moment. Progresând duhovnicește, citind mereu Sfânta Scriptură cu inimi deschise și gata să primească adevărul, curățindu-se tot mai mult de patimi și de păcate, vor ajunge să înțeleagă eroarea în care sunt și se vor îndrepta, venind la Ortodoxie.

Aceasta era calea corectă pentru Martin Luther și urmașii săi. Ei au descoperit lipsa harului în catolicism⁶², dar nu au avut parte de iluminare, datorită lipsei curăției, fiindcă păcatul împiedică mereu lucrarea Sfântului Duh. Să-i plângem pe cei vicleni și pe cei mânați de diverse interese obscure, ei au mult mai puține șanse să-și revină.

Ca să vezi slăbiciunea ereziilor, care cu toate că sunt lăsate libere, mai devreme sau mai târziu dispar, și pe de altă parte, să se vădească faptul că deși prigonită, credința adevărată sporește și se întărește. (Sf. Ioan Gură de Aur)

IV.2. Cele două aspecte ale ecumenismului

Sfântul Marcu al Efesului (†1445) spunea că „în materie de credință nu există concesie”, cu toate acestea, perioada contemporană a istoriei Bisericii este marcată profund de numeroase eforturi de unire a bisericilor creștine.

Dar mai întâi să ne definim termenii. Este bine să sesizăm și să menținem diferența dintre cele două cuvinte sau noțiuni: *ecumenic*, cu referire la lumea întreagă, de la grecescul οἰκουμενικός și *ecumenist* (sau *ecumenism*), care vine din francezescul *oecuménisme* cu referire la tendința lumească (îndeosebi politică) de unificare cu orice chip și prin orice mijloace, a bisericilor creștine din întreaga lume.

După părerea mea, rezultatul unor asemenea unificări ar fi un pseudo-creștinism, lipsit de har, lipsit de putere, nesfințitor, dar plăcut celor bine anorați în lumea aceasta trecătoare.

1. Aspectul mărturisitor, ecumenic

Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis. Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem: Eu întru ei și Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârșiți întru unime, și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine. (Ioan 17, 21-23)

⁶¹ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Sect%C4%83>

⁶² Aleksei HOMIAKOV, *Biserica este una*, Tradusă la editura Reîntregirea, Alba Iulia, 1879.

Unitatea Bisericii este o mărturie bună în lume. Așadar, păstrarea unității Bisericii nu este opțională, dorința Domnului Iisus Hristos este și a urmașilor Lui. Toți creștinii trebuie să aibă aceeași rugăciune către Dumnezeu „ca toți să fie una”. Nu trebuie să punem capăt eforturilor de unire a tuturor creștinilor. Asociațiile interconfesionale, diferitele instituții create în lume, conferințele, dezbaterile și tot felul de întâlniri ecumenice, sunt bune și de dorit, atâta timp cât ele rămân sub influența și controlul Sfântului Duh.

Dar această unitate trebuie să fie sfântă și duhovnicească, trebuie să fie diferită de cea de la Turnul Babel (Facerea 11, 1), când oamenii din Babilu (denumirea akkadiană a orașului Babilon), urmărind faima lor personală și nu slava lui Dumnezeu, s-au unit de capul lor, fără să-L implice pe Dumnezeu în acțiunea lor. Într-adevăr, mare era puterea lor, dar ce folos dacă această unitate dintre ei nu i-a ajutat la nimic. Au reușit „să facă istorie” aruncând lumea în haos (Facerea 11, 9).

2. Aspectul eretic, ecumenist

Cuminecarea interconfesională, adică participarea împreună cu ereticii la Sfintele Taine și, mai ales, la Sfânta Euharistie, reprezintă cea mai nerușinată trădare a Domnului nostru Iisus Hristos, trădarea lui Iuda. Aceasta reprezintă, mai ales, o blasfemie adusă întregii Biserici celei una a lui Hristos, a Sfintei Tradiții a Bisericii. Astfel, unul care face aceasta ar trebui să se lipsească de modul de gândire hristic și de propria conștiință față de Sfintele Taine, de sfintele lor înțelesuri și sfintele porunci de a urma această cale. (Sf. Iustin Popovici)⁶³

Am cunoscut oameni care nu pun mare preț pe dogma sau ritul unei confesiuni creștine, argumentând că Dumnezeu este Unul și că toți ne închinăm Lui, dar în moduri diferite. Să ne amintim însă, că cea mai mare tragedie din istorie, răstignirea Domnului Iisus Hristos, a fost opera unui popor rătăcit în inima lui, care nu mai avusese de vreo 400 de ani mari izbânzi duhovnicești. Într-adevăr, mulți evrei trăiau cu evlavie, dar ca popor, Israelul lui Dumnezeu era în beznă spirituală. Așa de mult se depărtaseră de Dumnezeu încât nu L-au recunoscut atunci când a venit la ei în carne și oase (Ioan 1, 11), se închinau și ei, dar nu cum trebuie.

A participa la euharistie, în orice fel de biserică, este lipsă de respect față de cele sfinte, lipsă de evlavie. Este altceva să vizitezi o biserică, să rostești o rugăciune acolo sau să cânti ceva frumos, ca turist sau ca musafir, și cu totul altceva este să recunoști ca Biserică Apostolică acea grupare religioasă și să participi la tainele ei.

Biserica Ortodoxă nu recunoaște existența altor taine în afara sa și nici nu le recunoaște ca fiind taine, iar omul nu poate primi Sfintele Taine până ce unul ca acesta nu se întoarce de la „bisericele” eretice, adică de la falsele biserici, prin pocăință, la Biserica Ortodoxă a lui Hristos. (Sf. Iustin Popovici)⁶⁴

⁶³ Sf. Iustin POPOVICI, *Credința ortodoxă și viața în Hristos*, Trad. Paul Bălan, Ed. Buna Vestire, Galați, 2003, p. 37.

⁶⁴ Idem.

Problematika ecumenistă este bogată, complexă și tema acestei lucrări mă obligă la câteva mărturisiri. Pe scurt, iată doar câteva devieri ale ecumenismului eretic născut inițial în sânul Protestantismului:

- Biserica Universală nu mai este doar cea Ortodoxă,
- ecumenismul dă impresia eterodocșilor că și ei aparțin Bisericii lui Hristos,
- ecumeniștii nu cred în invincibilitatea Bisericii lui Hristos (Matei, 28-20),
- ecumeniștii contestă canoanele 10 și 45 apostolice (rugăciunea⁶⁵ și slujirea împreună cu ereticii).

*Cu durere în suflet mărturisesc că, dintre toți filounioniștii (ecumeniștii) pe care i-am cunoscut, nu am văzut pe nici unul să aibă, nu miez, dar nici măcar coajă duhovnicească. Cu toate acestea, știu să vorbească despre dragoste și unire, deși ei înșiși nu sunt uniți cu Dumnezeu, fiindcă nu L-au iubit.*⁶⁶ (Sf. Cuv. Paisie Aghioritul)

Ecumenismul poate fi constructiv, doar dacă Biserica nu se îndepărtează de Capul ei duhovnicesc Hristos și dacă urmărește apropierea dintre creștini, cu păstrarea învățăturilor și sfințelor ei tradiții, căpătate prin revelație Dumnezeiască.

„Hristos este ortodox” spun antiecumeniștii, ceea ce este adevărat. Dar Hristos a îndemnat la misiune, la vestirea adevărului, nu la închidere în sine. Soluția corectă este ecumenicitatea fiecărei Biserici Ortodoxe, deschiderea ei înspre întreaga lume. Fiecare creștin ortodox trebuie să fie ecumenic și nu ecumenist.

Din fericire, în ultimele decenii se constată un regres considerabil al mișcării ecumeniste în lume, cauzele fiind liberalismul din Consiliul Mondial al Bisericilor⁶⁷ (înființat la 23 august 1948, la Amsterdam, unde 147 de biserici au mărturisit că înțeleg să fie împreună) și lipsa de consistență teologică a dezbaterilor.

În România avem două instituții de acest fel: Centrul de Cercetări Teologice, Interculturale și Ecumenice „Sf. Ioan Casian” din Constanța și Centrul de Cercetare Ecumenică din Sibiu.

Părintele Dumitru Stăniloae, într-un interviu publicat în 1999, preluat în „Ortodoxia și internaționalismul religios”, al editurii Scara, dădea dreptate Sfântului Iustin Popovici, declarând ecumenismul drept pan-erezia secolului.

Mișcarea ecumenică din secolul XX a pus problema refacerii unității tuturor Bisericilor creștine⁶⁸, începând cu refacerea unității dintre Biserica Ortodoxă a Răsăritului și Biserica Romano-Catolică. Iată șapte puncte care arată parcursul sau tendința de unire a romano-catolicilor cu ortodocșii:

1. După Conciliul II Vatican (1962-1965), romano-catolicii spun uneori Crezul fără adaosul Filioque, mai ales atunci când îl rostesc în limba greacă, totuși, învățătura lor oficială a rămas aceeași: Duhul Sfânt

⁶⁵ Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, împreună cu ereticii rugându-se, să se afurisească numai; Iar de au dat lor voie, ca unor clerici a lucra ceva, să se caterisească. (PIDALION, Cârma Bisericii Ortodoxe).

⁶⁶ Sf. Cuv. Paisie AGHIORITUL, *Mărturii ale închinătorilor*, Ed. Evanghelistos, p. 38.

⁶⁷ Pr. Gheorghe PETRARU, *O istorie a misiunilor creștine*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2003, p. 336-337.

⁶⁸ Pr. Dr. Ioan RĂMUREANU, *Istoria Bisericească Universală*, Ed. IBMBOR, București, 2004, p. 260.

purcede de la Tatăl și de la Fiul (Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit - articolul 8 din Crezul catolic)⁶⁹.

2. Schisma din 1054 s-a atenuat datorită semnăturilor Patriarhului Constantinopolului Atenagora I și a Patriarhului Apusului, Paul al VI-lea, din 7 decembrie 1965, prin care se ridică reciproc anatemele rostite în 1054. În declarația semnată se vorbește despre încetarea necomuniunii începută în anul 1009⁷⁰.

3. Căsătoriile mixte (dintre ortodocși și catolici) sunt justificate la ei, nu din perspectiva iconomieii, ca la noi, ci chiar principial: „nu-și pierd drepturile și nu sunt tăiați din Biserica lor nici creștinii ortodocși, nici cei romano-catolici”.

4. La romano-catolici, Taina Sfântului Maslu nu se mai săvârșește doar pentru muribunzi și la Taina Euharistiei, de multe ori creștinii primesc și Trupul și Sângele lui Hristos.

5. Se permite din perspectivă romano-catolică, ortodocșilor și romano-catolicilor să se împărtășească la timp de nevoie, reciproc unii la alții.

6. Se permite rugăciunea în comun și folosirea locașurilor de cult pentru nevoile ambelor Biserici.

7. Amândouă comunitățile cultivă dragostea și colaborarea, fără ca romano-catolicii să ceară iertare, nici ca ortodocșii să se supună jurisdicției Papei.

În Răsărit, și în special la noi în România, s-a manifestat un ecumenism local, mai ales până în 1989, bazat pe principiile internaționale ale mișcării ecumenice⁷¹. Ortodoxia, prin dogma, spiritualitatea și cultul ei se plasează în continuitate directă și neîntreruptă cu tradiția apostolică, prin intermediul teologiei patristice și neopatrstice, formând Biserica cea una, de care s-au rupt Bisericele orientale în secolul al V-lea și Biserica Romano-Catolică, la 1054, din care apoi, s-au rupt la 1517, Bisericele Reformei⁷².

Din punctul meu de vedere, unirea atât de mult dorită și în Apus și în Răsărit nu poate avea loc fără a ține cont de dogme. Unirea de dragul unirii nu are un sens duhovnicesc, ci mai degrabă ea ar duce la relativizarea credinței. Îndreptarea fără pocăință nu este reală. Fiecare „să se cerceteze pe sine însuși” (1Corinteni 11,28), și curățindu-se, să facă pace cu alții.

V. Catholicism, protestantism, neoprotetantism

Deci care este diferența dintre ortodocși, catolici și protestanți ?

Așa cum stăteam cu toții afară în curte, Starețul l-a întrebat:

- *Vezi această casă?*

- *O văd.*

⁶⁹ Mitropolitul de Nafpaktos și Sf. Vlășie, Ierotheos VLACHOS, *Duplicitatea, neclaritatea și confuzia limbajului confesional*, Trad. Tatiana Petrache, <http://parembasis.gr/index.php/ro/sfantul-si-marele-sinod/4539-2016-06-14-amsoe-ro>, Grecia, 2016.

⁷⁰ Pr. Dr. Ioan RĂMUREANU, *Istoria Bisericească Universală*, Ed. IBMBOR, București, 2004, p. 260.

⁷¹ Pr. Dr. Gheorghe PETRARU, *Misiologie Ortodoxă*, Ed. Panfilus, Iași, 2002, p. 289.

⁷² Idem, p. 298.

- Dacă scoatem mortarul care există între pietre, cu ce se vor mai ține ele? Aceasta au făcut catolicii. Au scos întăritura și au șubrezit clădirea Bisericii.

- Gheronda, dar ce se întâmplă cu protestanții? a întrebat din nou Părintele Placide.

- A, aceștia au fost mai „deștepți”. Au scos și pietricelele ce existau printre pietrele mari, iar acum încearcă să le sprijine una de alta. Dar aceasta înseamnă ca nu există nicio clădire.

Astfel, în puține și simple cuvinte, Starețul a vorbit despre marile subiecte și diferențe dogmatice. (Sf. Cuv. Paisie Aghioritul)⁷³

V.1. Catolicismul

Biserica Ortodoxă este, fără îndoială, Biserica primului mileniu, fiindcă a rămas fidelă dogmelor formulate de Sfintele Sinoade Ecumenice din primele secole, dar romano-catolicii au introdus dogme noi, fără temei biblic și fără consensul celorlalte biserici ortodoxe. Așa au apărut învățături precum: primatul papal, infailibilitatea papală, filioque, azimele, imaculata concepție, purgatoriul, ș.a.

Ruperea Vechii Rome de Constantinopol a avut loc de fapt, înainte de 16 iulie 1054, prin introducerea în Apus a adaosului Filioque în Simbolul de Credință. Filioque este contrar textului biblic de la Ioan 15, 26 (... Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede) și a fost condamnat de Sinodul din Constantinopol, din anul 879, pe vremea când Patriarh al Constantinopolului era Sfântul Fotie cel Mare (pomenit în Biserica Ortodoxă pe 6 februarie) iar împărat al Bizanțului era Vasile I Macedoneanul.

Acest sinod a fost inițial acceptat de către Roma (care a avut delegați la sinod, la inițiativa Papei Ioan al VIII-lea), dar a fost ulterior repudiat de Biserica Romano-Catolică, în secolul al XI-lea, care a considerat că acest sinod nu a fost unul ecumenic, ci unul tâlhăresc⁷⁴.

La 14 februarie 1014, cu ocazia încoronării lui Henric al II-lea ca împărat al Imperiului Roman, papa Benedict al VIII-lea a dispus introducerea oficială a adaosului Filioque în Crezul Bisericii din Apus⁷⁵. Adaosul era însă folosit în Spania încă din secolul al VI-lea. Conciliul apusean de la Toledo, din anul 589, prin Canonul 3 spunea: „Cine nu mărturisește că Duhul Sfânt este purces de la Tatăl și de la Fiul, ca și cum ar spune că Tatăl și Fiul nu sunt coegali, să fie anatema”.

Marea schismă s-a petrecut la 16 iulie 1054, în zi de duminică. În timp ce Patriarhul Mihail Cerularie săvârșea Sfânta Liturghie înconjurat de mulțime multă de credincioși, Cardinalul Humbert și însoțitorii săi au intrat fără pic de respect în Sfântul Altar, au lăsat pe Sfânta Masă documentul condamnării și au plecat⁷⁶.

Romano-catolicii au adăugat la învățătura Bisericii primului mileniu, elemente cu care ortodocșii nu au fost și nu sunt nici astăzi de acord: despărțirea Tainei Mirungerii de Taina Botezului, termenul de

⁷³Cuviosul Paisie AGHIORITUL, Nicolae ZURNAZOGLU, *Mărturii ale închinătorilor*, Ed. Evanghelismos, București, 2006, p. 78.

⁷⁴ John MEYENDORFF, *Rome and Orthodoxy: Is Authority Still the Issue?*, Living Tradition, Ed. St. Vladimir's Seminary Press, New York, 1978, pp. 63-80.

⁷⁵ Pr. Dr. Ioan RĂMUREANU, *Istoria Bisericească Universală*, Ed. IBMBOR, București, 2004, p. 257.

⁷⁶ Părintele Damaschin GRIGORIATUL, *Minunile, mărturie a dreptei credințe*, Ed. Areopag, București, 2012, p. 32.

„transubstanțiere” (schimbare de substanță) referitor la dumnezeiasca Împărtășanie, focul curățitor purgatoriu, imaculata concepție (Maica Domnului este născută de la Duhul Sfânt, fără păcat strămoșesc), infailibilitatea papală (începând cu Conciliul I Vatican, 1870), primatul papal, ș.a.

Deci, la 1054, vechea Romă i-a excomunicat pe ortodocși iar ea a fost exclusă din Biserica Ortodoxă, din motive teologice dar și politice, cum am arătat mai sus. Ruptura n-a fost percepută de către contemporanii ei ca o mare schismă și o destrămarea unității de credință, ci mai degrabă ca o dispută pentru supremație între episcopi.

Papa Leon al IX-lea și Patriarhul Mihail I Celularie al Constantinopolului și-au aruncat reciproc anateme, ridicate tot reciproc, la 7 decembrie 1965⁷⁷. Mai târziu, Papa i-a exclus pe protestanți, după răzvrătirea lui Luther și a urmașilor lui. Marea Schismă a însemnat în realitate, separare canonică și întreruperea comuniunii liturgice dintre Roma și Bizanț, dintre Apus și Răsărit. Spre deosebire de Papa, Patriarhul Ortodox al Constantinopolului nu are putere reală asupra Bisericilor ortodoxe, el având doar un rang onorific. Bisericile ortodoxe sunt autocefale, ele nu se subordonează unui Primat din afara țării.

Din punct de vedere dogmatic, cea mai mare deosebire dintre ortodocși și catolici este în învățătura despre Ființa necreată și energiile necreate ale lui Dumnezeu. Noi, ortodocșii, credem că Dumnezeu are Ființă necreată și energii necreate și că Dumnezeu are părtășie cu creația și cu omul prin energiile Sale necreate. Romano-catolicii cred că în Dumnezeu Ființa necreată se confundă cu energiile Sale necreate (*actus purus*⁷⁸) și că Dumnezeu comunică cu creația prin energiile Sale create.

Deci ei susțin că în Dumnezeu există și energii create și harul lui Dumnezeu, prin care se sfințește omul, este considerat energie creată. Dar astfel omul nu se poate sfinți, de vreme ce în Sfintele Taine lucrează „harul creat”. Dacă harul creat lucrează în Sfintele Taine ale Bisericii, atunci Taina Dumnezeieștii Euharistii săvârșită de catolici nu este Taină și nu există prefacerea pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos, ca în ortodoxie. Căci, cum este posibil ca harul creat să prefacă ziditul în nezidit⁷⁹ ?

Deosebirea este evidentă și în ce privește teologia scolastică din Apus și cea isihastă din Răsărit. În Apus scolasticismul a dus la cercetarea tuturor tainelor credinței prin rațiune (Anselm de Canterbury, Toma d’Aquino, ș.a.), în timp ce în Răsărit dăinuie isihasmul, adică curățirea inimii și iluminarea minții, pentru dobândirea cunoașterii lui Dumnezeu. Dialogul dintre Sfântul Grigore Palama și scolasticul Varlaam este semnificativ în acest sens.

În Biserica Ortodoxă se acordă o mare importanță îndumnezeirii, care înseamnă comuniunea omului cu Dumnezeu prin vederea Luminii necreate. În catolicism se dă o mare importanță instituției Papei, Papă care este mai presus chiar și decât Sinoadele Ecumenice. Într-un interviu acordat în 2014, IPS Ierotheos Vlahos spune că episcopul Maré a scris: „Ar fi mult mai exacti romano-catolicii dacă, rostind Crezul, ar spune: „și întru unul Papă” decât să spună „și întru una ... Biserică”.

⁷⁷ După unii, act apostat, căci de ce astăzi Ortodoxia i-ar privi altfel pe urmașii cardinalului Humbert, de vreme ce aceștia susțin și propovăduiesc aceleași erezii ca și la 1054?

⁷⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Actus_purus

⁷⁹ ÎPS. Ierotheos VLAHOS, *Orthodoxos Týpos*, 9 noiembrie 2012, nr. 1949, p. 1, 6.

În eclesiologia catolică se afirmă că: „puterea apostolică s-a pierdut odată cu Apostolii și nu a fost transmisă episcopilor ce i-au urmat lor. Numai puterea papală a lui Petru, sub care se aflau toți ceilalți, s-a transmis succesorilor lui Petru, adică Papilor”

Biserica Romano-Catolică afirmă că toate Bisericile Răsăritului sunt în dezacord cu adevărul și prezintă lipsuri, așadar prin iconomie ne primesc catolicii în comuniune și desigur, tot prin iconomie ne acceptă ca Biserici surori, întrucât „Biserica lor” se consideră pe sine Biserica-Mamă, iar pe noi ne consideră Biserici-Fiice.

Aceste mari deosebiri teologice au fost condamnate de Sinodul ținut sub Sfântul Fotie cel Mare (†897) și de Sinodul ținut sub Sfântul Grigorie Palama (†1357), după cum se vede și în „Sinodiconul Ortodoxiei”. De asemenea și Sinoadele Locale Ortodoxe, de până în secolul al XIX-lea, au condamnat înșelările Papismului.

Cum era posibil ca Apostolii să depindă de Petru, care a fost trimis la propovăduire deopotrivă cu ceilalți, pentru a întemeia Biserici și a învăța între neamuri închinarea la Hristos, de vreme ce fiecare urma să-și împlinească lucrarea separat de restul celorlalți? Și care era rostul primatului lui Petru de vreme ce, din cauza răspândirii Apostolilor, nu era posibilă existența unei poziții de rangul al doilea? Care era rostul superiorității lui Petru, de vreme ce fiecare Apostol avea aceeași misiune? Care era rostul gradației ierarhice dintre Apostoli, de vreme ce urma ca ei, în împrăștierea lor prin lume, să moară departe unul de altul? Care era rostul puterii lui Petru, odată ce Domnul le-a făgăduit Apostolilor că va fi cu ei în toate zilele, până la sfârșitul veacului? Desigur că nu au nici un rost toate aceste calități imaginare ale Apostolului Petru, care ar protesta el însuși, fiind cu totul împotriva unei asemenea superiorități. Dacă însușirile lui Petru, pe care le pretinde Biserica romană, erau adevărate, duhul Evangheliei ar fi devenit foarte problematic și de neînțeles, fiindcă ar fi prezentat o confuzie a sensurilor și un conflict de principii: ar fi de neînțeles principiul egalității, al egalității dusă până la smerenie, și principiul inegalității dusă până la hegemonie și dispreț.⁸⁰

V.2. Protestantismul

Începând cu anul 1517, din catolici, prin reforma inițiată de Luther, Calvin și Zwingli, (întemeietori ai celor trei curente din protestantism: luteranismul, calvinismul și zwinglianismul) se rup protestanții⁸¹ care, renunță la ierarhia bisericească (episcopi, preoți, diaconi), renunță la cinstirea Maicii Domnului, la semnul Sfintei Cruci, la cinstirea Sfinților, ș.a. Termenul de protestant provine de la protestul formulat în 1529, la

⁸⁰ Sf. NECTARIE DE EGHINA, *De ce Papa și supușii lui s-au despărțit de Biserica lui Hristos*, Trad. Caliope Papacioc, Ed. Evanghelismos, București, 2011, pag. 48.

⁸¹ Termenul de protestant provine de la protestul formulat în 1529, la Speyer, de către cinci principii luterani și reprezentanții a 14 orașe imperiale împotriva edictului de la Worms care împiedica răspândirea luteranismului în Germania (Dicționar Enciclopedic, vol V, pag 531).

Speyer, de către cinci principii luterani și reprezentanții a 14 orașe imperiale împotriva edictului de la Worms care împiedica răspândirea luteranismului în Germania⁸².

Protestanții propun și o teologie diferită de a catolicilor de care s-au separat. Încep să nu mai recunoască decât două din cele șapte Taine ale Bisericii, respectiv Botezul și Frângerea Pâinii, dar și acestea, la ei diferă și nu sunt săvârșite numai de către clerici, ci de orice creștin.

În 1534 are loc o nouă schismă, cea anglicană, când sub influența lui Henric al VIII-lea, biserica Anglicană (numită și „Church of England”) se rupe de biserica Romei (pe vremea când papă era Clement al VII-lea). Monarhul însuși, fiind teolog catolic, a inițiat reforma din dorința lui de a divorța de Ecaterina de Aragon și de a se recăsători cu Ana Boleyn, o doamnă de la curte, pe care o va decapita mai târziu. Papa Clement al VII-lea a refuzat să declare nulă căsătoria lui Henric cu Ecaterina iar regele a rupt legătura cu superiorii săi de la Roma⁸³.

Astăzi, anglicanii (în Scoția și Statele Unite sunt numiți *episcopalieni*) sunt în comuniune deplină cu Biserica Romano-Catolică, începând cu anul 1921 și trăiesc o criză profundă, care a izbucnit pe 2 noiembrie 2003, cu ocazia hirotonirii ca episcop a lui Gene Robinson, un preot homosexual. Să ne amintim că Biserica Anglicană din Canada săvârșește slujbe de unire religioasă pentru cuplurile homosexuale, pe când cea din Africa condamnă homosexualitatea. Mai mult, pe 14 iulie 2014, Biserica Anglicană a decis să accepte și episcopi femei⁸⁴.

Trebuie spus totuși, că înnoirea bisericii din Apus prin înlăturarea corupției și a unor învățături greșite a fost binevenită. Reforma a pornit pe acest drum, dar din mândrie, din dorința de originalitate, a alunecat imediat în direcții greșite, introducând învățături cu totul noi în creștinism. Orientarea corectă a Reformei ar fi trebuit să fie Ortodoxia, însă din păcate, nu s-a întâmplat așa. Protestanții cred până astăzi că Reforma a curățit vechea Biserică Universală (Catolică), dar în realitate ei au dobândit, mai degrabă statutul de nouă cultură religioasă, nicidecum statutul de Biserică pe care și l-au dorit.

Fiecare protestant este complet independent atunci când se ajunge la probleme de credință. Iată câteva dintre principiile protestantismului:

1. Singurul izvor de credință este Sfânta Scriptură. În Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă al doilea izvor de credință este Sfânta Tradiție.
2. Este folosită Biblia ebraică (masoretică), în timp ce la ortodocși este folosită Septuaginta (traducerea grecească a Bibliei).
3. Nu sunt incluse în Biblie decât cele 66 cărți canonice. Biserica Ortodoxă include în Biblie încă 14 cărți necanonice dar considerate *bune de citit*.
4. Botezul și frângerea pâinii sunt singurele taine recunoscute, dar nici acestea nu sunt Sfinte Taine. La catolici și ortodocși există șapte Sfinte Taine.

⁸² Academia RPR, *Dicționar Enciclopedic*, vol. V, Ed. Politică, București, 1966, p. 531.

⁸³ https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Anglican%C4%83

⁸⁴ Idem.

5. Nu este recunoscut cultul (cinstirea, venerarea) sfinților și al Maicii Domnului. Catolicii și ortodocșii acordă o cinstire înaltă sfinților și Maicii Domnului, în calitate de mijlocitori în rugăciune.
6. Nu se admite decât postul negru și se respinge cultul morților.
7. Cuvântul, propovăduirea, citirea și explicarea textului biblic, predica, laolaltă cu cântările și rugăciunea, reprezintă esența cultului protestant.
8. Conducătorii lor religioși sunt pastorii, care sunt persoane laice (protestanții nerecunoscând taina preoției).

Pentru protestanți, harul este mișcarea lui Dumnezeu către neamul omenesc căzut în păcat, este dispoziția suverană a Creatorului față de făptura despărțită de el, ostilă Lui, robită de păcat și incapabilă să se îndrepte spre El. Credința se arată prin primirea de către păcătos a harului oferit de Dumnezeu în Hristos, spre mântuire și viața veșnică.

Pentru ortodocși, harul este suma energiilor necreate ale lui Dumnezeu care se comunică omului și-l pătrund cu viață din Dumnezeu, iar credința se arată prin fapte bune (Iacov 2, 24).

Circulă o vorbă, că Luther, dându-și seama de greșeala sa, a spus pe patul de moarte: „Vai mie, că această rătăcire nu se va sfârși în veac!”, dar nu am găsit o referință validă, o dovadă cât de mică, că Luther și-a recunoscut greșeala spre sfârșitul vieții.

V.3. Neoprotetantismul

Din protestanți au apărut mai târziu neoprotetanții (noii protestanți), adică grupările religioase de mici dimensiuni, care astăzi sunt în număr de peste trei mii și care apar și dispar în istorie, din lipsa comuniunii lor depline cu Domnul nostru Iisus Hristos. La noi în țară se mai numesc „pocăiții”, de parcă ei au fost primii care s-au pocăit. Au format în timp, grupări precum baptiștii, evangheliștii, pentecostalii, adventiștii de ziua a șaptea, ș.a.

Pocăința (din grecescul „μετάνοια”) este un termen biblic ce înseamnă „înnoirea minții”, „întoarcerea de la păcat la Dumnezeu” și implică schimbarea concepției despre viață, în sensul privirii ei din perspectiva lui Dumnezeu. Pocăința înseamnă a te căi (a-ți părea rău) de păcatele proprii, a le mărturisi și a te ruga lui Dumnezeu pentru iertarea lor, însoțită de hotărârea fermă de a nu le mai practica. Deci termenul „pocăință” nu a apărut odată cu pocăiții, el exista demult în ortodoxie și se practică frecvent în cadrul Tainei Sfintei Spovedanii⁸⁵.

Neoprotetanții au dus mai departe revoluția începută de Luther. Ideile lor au devenit tot mai ciudate. Mișcarea neoprotetantă a dezvoltat o aversiune față de Tainele Bisericii care nu era întâlnită la primii reformatori. Treptat, neoprotetanții au înlăturat practici tradiționale ale Bisericii, cum ar fi ierarhia, botezul copiilor mici sau Sfintele Tainele. Această evoluție a fost o consecință logică a presupuzițiilor fundamentale

⁸⁵ Jean Claude LARCHET, *Viața sacramentală*, Trad. Marinela Bojin, Ed. Basilica, București, 2015, p. 207-208.

cu privire la autoritate (Sola Scriptura) și la mântuire (Sola Fide). Neoprotestanții au introdus o serie de învățături nemaiîntâlnite până atunci, uitând că noutatea este prima manifestare a oricărei erezii. Dar curând s-au confruntat cu multe dificultăți care au izvorât din aceste presupoziii.

O analiză fidelă a realităților neoprotestante contemporane cât și o convertire reală la ortodoxie, se poate citi în cartea „Cum n-oi mai fi pribeag” (apărută în anul 2009) a domnului Mihai Oara, matematician și informatician român stabilit în SUA, convertit la bapțiști în perioada studiilor universitare din București, căsătorit cu Ana, una dintre fiicele lui Aurel Popescu, unul dintre liderii importanți ai evanghelicilor din România. Iată o parte din prezentarea acestei cărți de pe situl Editurii Reîntregirea din Alba Iulia: „Viața este o împletire de călătorii în diferite dimensiuni ale experienței umane. Pentru unii, călătoriile prin lumea fizică sunt relevante și definesc în mare măsură povestea vieții lor. Pentru alții este mai importantă călătoria lor profesională, sau științifică, sau artistică. Unii își definesc viața prin progresul de la sărăcie la bogăție, sau de la anonim la faimă. Pentru alții este mai importantă călătoria lor spirituală, adesea nu lipsită de primejdii, de rătăcirii sau căderi”.

În părțile de Est ale Germaniei și în Elveția au apărut în secolul XVI, diferite mișcări religioase neoprotestante, cum ar fi Mișcarea Pietistă și Mișcarea Fraților Moravieni. Din acestea s-a format ulterior gruparea așa-numiților „creștini după Evanghelie”, ei având pretenția că viața lor este în totală armonie cu Sfânta Evanghelie. În teorie și în practică, creștinii după Evanghelie au o cale asemănătoare cu a bapțiștilor, apăruiți începând cu anul 1606 la Amsterdam în Olanda, dintr-un grup de imigranți separatiști conduși de John Smyth. Thomas Helwis, prieten cu John Smyth, s-a întors în Anglia și a înființat prima biserică bapțistă la Londra în anul 1611. La noi în România, gruparea creștinilor după Evanghelie, a apărut la sfârșitul secolului XIX (1870-1880), mai întâi în părțile Sibiului (la Cisnădie), apoi în București și Iași.

Grigorie Constantinescu, fiu de ofițer trimis în Elveția pentru specializare în profesia sa, se întoarce după 4 ani ca „pastor evanghelist”. În timpul primului război mondial, cât timp este mobilizat, Constantinescu organizează la Iași o casă de rugăciuni, care devine centrul grupării neoprotestante a creștinilor după Evanghelie.

În perioada interbelică apare o altă grupare asemănătoare, prin Tudor Popescu, cumnat al lui Dumitru Cornilescu, cel care a tradus Biblia⁸⁶ neoprotestanților de azi. După ce-și pierde slujba de preot ortodox în 1924, Tudor Popescu înființează gruparea creștinilor „după Scriptură”. Prințesa protestantă, Rallu Calimachi, care-l finanțase pe Cornilescu, l-a ajutat cu bani pe Tudor Popescu să cumpere o casă de rugăciune în strada Carol Davila din București.

Cele două grupări au fuzionat în 1939, dar după revoluție, s-au separat din nou, în anul 1990. Cei veniți din Elveția se numesc în prezent „Cultul Creștin după Evanghelie”, iar gruparea înființată de Tudor Popescu, tudoriștii, își spun „Biserica Evanghelică Română”, ei practică botezul copiilor mici.

⁸⁶ Biblia Cornilescu folosită de neoprotestanți și apărută în septembrie 1924, contrar celor afirmate de Ioan Enescu, într-un număr din aprilie 2012 al ziarului Adevărul, nu s-a bucurat niciodată de aprobarea oficială a Sântului Sinod al BOR, a cărei ultimă ediție (înainte de Cornilescu) a fost publicată în 1914, și următoarea versiune ortodoxă oficială fiind publicată abia în 1936.

În 2013, unii dintre liderii sectei s-au apropiat de o sectă carismatică⁸⁷ originară din Africa de Sud, preluând de acolo idei și încercând să le introducă în secta lor. Reacțiile la aceste influențe carismatice nu au întârziat, în 2014 secta BER ajungând să fie măcinată de conflictele, în unele cazuri violente, dintre cele două tabere - cea din jurul președintelui și cea din jurul pastorilor influențați de carismaticii sud-africani⁸⁸.

Astăzi, toate confesiunile neoprotestante din România au împreună o pondere de mai puțin de 3% din totalul populației.

În ianuarie 1990, la prima revenire în țară, a pastorului baptist Iosif Țon, împreună cu Silviu Cioată președintele creștinilor după Evanghelie, cu Vasile Taloș președintele baptiștilor și cu Emil Bulgăr președintele penticostalilor, decid să se alieze formând Alianța Evanghelică.

În mod uimitor și de neînțeles duhovnicește, această alianță pur și simplu nu are nimic de a face cu doctrinele confesiunilor participante:

În cazul în care vom descoperi că între noi înșine avem diferențe de crez, nu vom discuta care dintre noi are dreptate, ci doar vom nota pe tablă care sunt aceste deosebiri. Până la urmă, pe tablă au apărut trei deosebiri pe care le avem între noi: în problema darurilor Duhului Sfânt, unii cred că ele sunt toate date și astăzi (așa cred penticostalii); iar unii cred că darurile miraculoase, cum ar fi vorbirea în limbi, proorocia, etc., au încetat să mai fie date odată cu încheierea scrierii Noului Testament (așa cred baptiștii și creștinii după Evanghelie); în problema slujitorilor Bisericii, unii cred că Bisericile au slujitori care trebuie să fie ordinați (așa cred baptiștii și penticostalii), iar alții nu cred că este necesară ordinarea (așa cred creștinii după Evanghelie); iar în problema celei de a doua veniri a Domnului Isus, toți credem că El va reveni așa cum a plecat, adică în trup uman. Dar ne deosebim cu privire la ce se va întâmpla când El va veni pe norii cerului și cei credincioși vor fi răpiți ca să-L întâmpine în văzduh: unii cred că atunci va avea loc și învierea tuturor oamenilor și că Domnul Isus va face judecata de pe urmă și va începe veșnicia (așa cred baptiștii), iar alții cred că Domnul Isus va coborî pe pământ la Ierusalim și va începe domnia Lui de o mie de ani (așa cred creștinii după Evanghelie și penticostalii). (mărturisea Iosif Țon, fost pastor baptist acum trecut la penticostali, într-un interviu dat postului Alfa Omega TV)

„Dacă vorbești sau scrii despre Dumnezeu, roagă-te și cere de la Domnul să te ajute și să-ți lumineze înțelegerea și Domnul te va ajuta și povățui. Dacă este în tine o nedumerire, închină-te de trei ori până la pământ și zi: „Milostive Doamne, Tu vezi că sufletul meu e în nedumerire și mi-e frică să nu greșesc. Luminează-mi înțelegerea, Doamne”. Și Domnul te va lumina negreșit, căci El este foarte aproape de noi. Dar dacă te îndoiești, nu vei primi ceea ce ceri. Așa a zis Domnul lui Petru: „Pentru ce te-ai îndoit, puțin credinciosule?” (Matei 14,31) atunci când acesta începea să se scufunde în valuri. Așa și sufletul, când se

⁸⁷ Bogdan MATECIUC, <http://www.odaiadesus.ro/kwasizabantu.html>

⁸⁸ Bogdan MATECIUC, <http://www.odaiadesus.ro/evanghelici.html>

îndoiește, începe să se scufunde în gândurile cele rele. „Doamne, dă-ne credință neclintită în Tine prin Duhul Sfânt!”⁸⁹.

Părintele Arhimandrit Ioanichie Bălan spune în cartea „Ne vorbește Părintele Cleopa”⁹⁰, că trei sunt elementele principale ale credinței adevărate:

- deplina acceptare de către minte a adevărilor supra-raționale ale revelației dumnezeiești (Facerea 18, 14).
- încrederea din toată inima a sufletului în pronia lui Dumnezeu, care dorește întotdeauna folosul omului (Pildele 19, 21) și
- identificarea absolută a voinței proprii cu voia și legea lui Dumnezeu.

Voința noastră este puterea ce conduce toată lucrarea sufletului. Scopul ascultării de Dumnezeu este de a îndrepta lucrarea sufletului și a puterilor sale, după cerințele legii Lui și ale conștiinței noastre. Credința adevărată se exprimă (se vedește) prin fapte bune și invers, faptele bune consolidează sufletul în credință. Astfel devenim statornici, duhovnicește maturi.

Înainte de a trece la concluziile acestei lucrări, aș încheia cuprinsul ei cu o concluzie pertinentă a unui minunat părinte athonit, actualmente misionar ortodox în SUA și Canada, Părintele Arhimandrit Efreim Athonitul⁹¹: „Trebuie să avem viață ortodoxă, ca să avem și credință adevărată (Luca 17, 5), statornică și neclintită”⁹².

VI. Concluzii

VI.1. Este Ortodoxia dreapta credință ?

Da, Ortodoxia (Ορθοδοξία) este adevărata cunoaștere (γνώσις) și adevărata adorare (λατρεία) a lui Dumnezeu, ea vine de la Hristos și de la Sfinții Apostoli și va dăinui.

Transformarea spirituală („pe dinlăuntru”) experimentată de toți cei ce au înțeles și au trăit credința ortodoxă, este cea mai mare dovadă a prezenței harului divin în întreaga Ortodoxie. Îndumnezeirea sufletului și a trupului este scopul duhovnicesc al credinciosului ortodox.

Adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu se obține prin revelație divină (Efeseni 1, 17; 2Corinteni 12, 2) și această revelație este deplină doar în Biserica Ortodoxă. Dumnezeu se descoperă prin creație (Psalmul 18, 1; Romani 1, 20), prin scrierile sfinte, inspirate de Sfântul Duh (2Timotei 3,16) și uneori chiar nemijlocit (Daniel 2, 28; 2Corinteni 12,2). Din punct de vedere istoric, noi ortodocșii credem că Dumnezeu se descoperă în trei

⁸⁹ Sf. Siluan ATHONITUL, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 270.

⁹⁰ Pr. Ilie CLEOPA, *Ne vorbește Părintele Cleopa*, Ed. Mănăstirea Sihăstria, Vânători-Neamț, 2004.

⁹¹ [https://en.orthodoxwiki.org/Ephraim_\(Moraitis\)_of_Philothou](https://en.orthodoxwiki.org/Ephraim_(Moraitis)_of_Philothou)

⁹² Părintele Efreim ATHONITUL, *Despre credință și mântuire*, Ed. Bunavestire, Galați, 2003.

trepte: cea de până la păcatul lui Adam, urmată de cea de până la nașterea Mântuitorului Hristos și cea de după nașterea Mântuitorului. Pentru revelație, Noul Testament folosește mai ales doi termeni: „phanerosis” (apariție, revelație) și „apokalipsis” (a descoperi; a dezvălui; a apărea). Părintele Dumitru Stăniloae, pentru care Revelația divină supranaturală este „întâlnirea între Dumnezeu și om”⁹³, spune: „...actele Revelației supranaturale nu urmăresc decât ridicarea naturii noastre din starea de cădere și împlinirea aspirației de desăvârșire în veșnicie”⁹⁴. Să ne rugăm mereu lui Dumnezeu, să-i unească pe toți cu „Sfânta Sa sobornicească și apostolească Biserică”⁹⁵. În Dicționarul Explicativ al limbii române citim:

*Biserica Ortodoxă este confesiunea creștină care a păstrat neschimbate dogmele, tradiția, cultul și organizarea bisericească fixate prin cele șapte sinoade ecumenice din secolele IV-VIII, reprezentând credința comună a bisericii din primul mileniu și tradiția apostolică menținută prin intermediul teologiei patristice și neopatrstice;*⁹⁶

Când un neoprotestant vorbește cu un ortodox și începe să aducă argumente (din Biblie, de cele mai multe ori), de multe ori se poate întâmpla ca acesta din urmă să fie un ignorant care „nu a gustat” credința creștină ortodoxă, el poate că s-a născut într-o familie de ortodocși, dar urmează orbește Ortodoxia, și din păcate, nu prea știe de ce e ortodox și nu catolic sau protestant.

Părintele Arhimandrit Ilie Cleopa (†1998) zicea: „Noi mărturisim că Biserica cea una a lui Hristos se împarte în două părți: una văzută și pământească, a celor vii, și alta nevăzută a celor adormiți. Amândouă acestea alcătuiesc o singură Biserică având același cap duhovnicesc, pe Hristos”⁹⁷.

Mântuitorul ne-a lăsat o singură Cale (Ioan 14, 6), o singură credință a fost dată sfinților, „odată și pentru totdeauna” (Iuda 1, 3) deci avem în univers o singură Biserică (ἐκκλησία) adevărată și aceasta este Biserica Ortodoxă.

Unul dintre cele mai importante și mai vizibile semne ale sănătății spirituale ale unei Biserici (respectiv ale unui credincios) sunt roadele, adică faptele izvorâte din credință. Mântuitorul ne spune în Sfânta Evanghelie după Matei: „După roadele lor îi veți cunoaște. Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din măcăciuni?” (Matei 7, 16)

Cu adevărat, o învățătură de credință corectă, un crez corect, naște Sfinți. Sfinții sunt pomi roditori. Oamenii culeg din cuvintele, faptele și întreaga lor viață, struguri și smochine. Sfinții nu rodesc pentru ei, ci pentru oameni.

Din mândrie și din interese lumești, uneori politice, alteori sociale, alteori materiale, diverse persoane sau/și comunități au schimonosit de-a lungul timpului, adevărurile de credință. Așa au apărut ereziile și schismele. Așa au apărut sutele și miile de confesiuni, așa zis creștine.

⁹³ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Revelația prin acte, cuvinte și imagini*, în „ORT.”, nr. 3, 1968, p. 377.

⁹⁴ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 30.

⁹⁵ Sfânta Liturghie, Ectenia pentru cei chemați, Liturghier, Ed. IBMBOR, 2012.

⁹⁶ Dicționarul explicativ al limbii române, <https://dexonline.ro>.

⁹⁷ Pr. Arhim. Ioanichie BĂLAN, *Ne vorbește Părintele Cleopa*, Ed. Măn. Sihăstria, Vânători-Neamț, 2004, p. 127.

Deși fiecare biserică pretinde că este adevărata Biserică și că de fapt ea este continuatoarea creștinismului primar, în realitate numai unii au dreptate. Cine oare ?

... și voi cunoaște nu cuvântul celor ce s-au semețit, ci puterea lor. Căci împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvânt, ci în putere. (1Corinteni 4,19-20)

... credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu. (1Corinteni 2,5)

Ortodoxia este suficient adevărată în istorie de Însuși Dumnezeu. Din dragoste pentru noi oamenii, Dumnezeu îngăduie să se arate nu doar cuvintele dreptei credințe, ci și puterea ei. Dacă până acum am adus diverse tipuri de argumente în sprijinul Ortodoxiei, este momentul să prezint și câteva dovezi ale puterii sale harice, de care amintește Sfântul Apostol Pavel în versetele menționate mai sus.

VI.1.1. Agheasma mare de la Bobotează

Slujba Agheasmei Mari⁹⁸ (prezentată în Molitfelnic) se oficiază de două ori pe an, pe 5 ianuarie, în ajunul Botezului Domnului și pe 6 ianuarie, în ziua praznicului Botezului Domnului (Bobotezei). În cadrul slujbei, se sfințește apă curată care devine agiasmă mare. Această apă sfințită nu se mai strică dacă este păstrată mai mult timp (nu se mai împutește). Proprietățile ei se modifică și sunt o dovadă evidentă a lucrării harului lui Dumnezeu, manifestat prin rugăciunea preoților și episcopilor ortodocși. Doar clericii ce se află în succesiune apostolică neîntreruptă pot sfinți apa.

⁹⁸ Sfântul Doctor LUCA AL CRIMEEI: Să beți aghiazmă cât mai des posibil. Este cel mai bun și mai eficient medicament. Vă îndemn nu doar ca preot, ci și ca medic.

VI.1.2. Lumina de la Ierusalim ce coboară în sâmbăta Paștelui

În sâmbăta de dinaintea Praznicului Învierii Domnului (Paștele) la Ierusalim, după rugăciunea Patriarhului Bisericii Ortodoxe, pe placa de piatră a Sfântului Mormânt, se coboară o lumină necreată, un foc ceresc nevătămător în primele minute. Această flacără nu frige și nu arde decât după ce se transformă natural în foc pământesc. Mii de lumânări sunt aprinse de la această flacără, creștinii slăvind pe Dumnezeu pentru puterea Sa cea numită mare.

VI.1.3. Iordanul curge invers la Bobotează

La râul Iordan în Israel, la Praznicul Botezului Domnului, se adună lume multă, în amintirea *teofaniei* din secolul I, atunci când Sfânta Treime S-a arătat omenirii. În apă era Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, botezat de Sfântul Proroc Ioan Botezătorul, deasupra Fiului S-a arătat Sfântul Duh, în chip de porumbel, iar din ceruri Tatăl vorbea, în auzul întregului popor (Matei 3, 16-17).

După slujba ortodoxă ce are loc anual, apa Iordanului pur și simplu curge invers, înspre izvor. Se poate vedea lucrul acesta și se poate verifica prin gustarea apei înainte (este dulce) și după slujbă (este amară), râul Iordan curgând înspre Marea Moartă, ce conține apă nepotabilă.

VI.1.4. Norul de pe muntele Tabor

Un nor neobișnuit apare anual pe Muntele Tabor la Praznicul Schimbării la Față (18-19 august) la finalul Sfintei Liturghii. Norul este alcătuit din lumină pură, lumina necreată de care mult a vorbit Sfântul Grigorie Palama (†1357). Această lumină este similară cu Lumina Sfintei Învieri din sâmbăta Paștelui de la Ierusalim.

Ceață nu poate fi, fiindcă ceața nu poate apărea în aerul uscat al zonei și la o astfel de temperatură (peste 40 de grade Celsius), spun meteorologii. Apoi norul de binecuvântare care coboară apare numai în zona mănăstirii ortodoxe. Norul îi înconjoară pe credincioși și apare deasupra crucii Bisericii Schimbării la Față, crescând în dimensiuni.

Muntele Tabor din Israel

VI.1.5. Șerpii Maicii Domnului din insula Kefalonia

Șerpii prietenoși și evlavioși din Kefalonia reprezintă o mare minune pe care Maica Domnului o săvârșește în vremea postului Adormirii Maicii Domnului, într-o localitate din Grecia.

„În fiecare an, în luna august, la capătul sud-estic al insulei, mai mulți șerpi mici neprimejdioși purtând pe cap semnul Crucii apar în jurul vechii clopotnițe a bisericii din localitatea Markopoulo. Ei se arată mai întâi în preajma sărbătorii Schimbării la Față a Domnului, pe 6 august. De atunci și până la praznicul Adormirii

Maicii Domnului, de pe 15 august, în fiecare noapte se citește câte un paraclis. Îndată după praznic, ei sunt așezați în zona vechii clopotnițe și dispar pe dealuri, iar până în luna august a anului următor nu se mai vede nici urmă de șarpe. Doctorul veterinar Joanne Stefanatos, de origine greco-americană, spune că „șerpii au din fire o cruce pe cap, iar dungile sunt încrucișate și foarte distincte. Nici un erpetolog care i-a studiat nu poate spune din ce specie fac parte șerpii aceștia, după clasificările cunoscute. Acești șerpi nu sunt văzuți în nici o altă perioadă a anului, ci numai de praznicul Adormirii Maicii Domnului, când apar în biserică”⁹⁹.

VI.1.6. Viețile harismatice ale Sfinților

În măsura în care omul se întărește în credință și trăiește ortodox, acel om se schimbă înlăuntrul lui și crește în asemănare cu Dumnezeu. El începe să-și privească viața și semenii într-un mod cu totul diferit, într-un mod care nu poate fi găsit nicăieri în altă parte. Sfinții sunt comoara Bisericii Ortodoxe, ei sunt dovada că ortodoxia poate îndumnezei un om păcătos. Acesta învață să se judece pe sine însuși, nu comparându-se cu cei mai răi ai lumii, pentru a se simți el curat, ci cu modelul desăvârșit al Omului Iisus Hristos. O asemenea comparație ne aduce smerenie și un sentiment de ne însemnătate a persoanei proprii. Văzându-și aproapele păcătuiind, nu-l va mai judeca, ci se va umple de întristare și durere, știindu-se și pe sine purtător de fire înclinată spre păcat. De aceea se va ruga și pocăi zilnic, stări pe care va căuta să le nască și în inimile altora.

Creștinul ortodox nu se va sfii să ceară binecuvântare de la Dumnezeu și în același timp de la Maica Domnului și Sfinți, astfel el se va curăți de păcate, se va lumina și îndumnezei în Biserica Ortodoxă a Domnului nostru Iisus Hristos, făcându-se părtaş la viața cea duhovnicească.

Oricine cunoaște, câtuși de puțin, măreția și adâncimea credinței ortodoxe, și mergând măcar câțiva pași pe calea mântuirii, împreună cu Sfinții și gustând din apa vieții veșnice, acela nu va mai părăsi niciodată Ortodoxia.

⁹⁹ Pr. Silviu CLUCI, <https://doxologia.ro/locuri-de-pelerinaj/serpii-maicii-domnului-din-kefalonia>.

VI.1.7. Nicio boală nu se transmite prin Sfânta Împărtășanie

În vremurile noastre moderne, oamenii și-au pus întrebarea următoare: oare dacă iau Sfânta Împărtășanie după un lepros, nu mă molipsesc și eu de lepră ? Deși lingurița atinge buzele bolnavilor, nimeni nu ia boala de la cel bolnav. Sunt mulți preoți slujitori la spitalele de leproși, totuși nici unul nu s-a molipsit de lepră. În întreaga istorie a Bisericii nimeni nu s-a molipsit de vreo boală de la lingurița cu împărtășanie. De ce ? Pentru că în linguriță e chiar Trupul și chiar Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

VI.1.8. Pulberea Sfântă de la mormântul Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan

Anual pe 8 mai, o minune are loc la mormântul Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, la Biserica „Sfântul Ioan Teologul” din Efes, Turcia. Izvorăște, din Suflarea Duhului Sfânt, o pulbere sfântă, care izbucnește afară din mormânt, în fiecare an, la această dată. Localnicii o numesc „mană”. Această pulbere de origine divină este cunoscută pentru darurile ei vindecătoare, atât pentru suflet, cât și pentru trup.

În Biserica Ortodoxă, Sfântul Apostol Ioan, „ucenicul prea iubit al lui Iisus” (Ioan 21, 20) și unul din cei doisprezece Apostoli, care împreună cu Apostolii Petru și Iacov, îl însoțește pe Mântuitorul în cele mai importante momente ale vieții Sale pământești (învierea fiicei lui Iair, Schimbarea la Față, Rugăciunea din grădina Ghetsimani, Golgota), este prăznuit de trei ori pe an, însă în ziua de 8 mai este sărbătorit și în cinstea acestei minuni care are loc la mormântul său.

(mormântul Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan din Efes, Turcia)

Orice om poate privi și pipăi aceste dovezi, numai să vrea. Ortodoxia este calea mântuirii, este viața cea adevărată în Hristos, este slava lui Dumnezeu, pe pământ dar și în ceruri. Ea, Biserica Ortodoxă are misiunea de a duce Evanghelia până la marginile pământului (Fapte 1,8).

Pr. Ierom. Rafail Noica spunea într-un interviu „Dar de ce ar fi Ortodoxia mai adevărată sau mai înțeleaptă sau mai adâncă sau mai nu știu ce decât protestantismul pe care-l descoperisem eu așa cum mi se părea? Mi-a arătat Dumnezeu că nu era mai înțeleaptă, mai adevărată, era firea omului. De-aia este mai... decât orișice. Orice religie, orice rătăcire, orice ideal este un om care se caută și Ortodoxia este aia ce caută omul”.

Biserica noastră Ortodoxă nu are nici o lipsă. Singura lipsă care se prezintă este din partea noastră, atunci când nu reprezentăm corect Biserica, de la cel mai mare în ierarhie până la cel mai simplu credincios.¹⁰⁰

Biserica Ortodoxă nu este Biserica cea mai apropiată de Biserica primară, din punctul de vedere al crezului și/sau al ritului, ci ea este chiar Biserica primară, s-au schimbat doar timpurile în care trăim, miezul credinței este același.

Trebuie mai întâi să cunoști Ortodoxia și după aceea pleci dacă nu-ți place. Cunoaște-o bine și după aceea fă comparație cu diferitele teorii ce le auzi. Pentru că atunci când cunoști Ortodoxia, poți deosebi arama de aur sau îți poți da seama de aur câte carate are. Nu se poate înșela cineva ușor, astfel încât tot ceea ce strălucește să fie luat drept aur. În orice caz, am observat că numai omul egoist pleacă de la Ortodoxie atunci când o cunoaște; unul smerit niciodată nu pleacă.¹⁰¹

¹⁰⁰ Nicolae ZURNAZOGLU, CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL, *Mărturii ale închinătorilor*, ediția a III-a, Tesalonic, 2007, p. 145.

¹⁰¹ Cuviosul Paisie AGHIORITUL, *Nevoință duhovnicească*, Ed. Evanghelistos, București, 2003, p. 44.

Una din cele mai mari greșeli este să crezi că Ortodoxia este viața celor lumești, a celor care merg foarte rar la Biserică sau chiar deloc, dar care se numesc ortodocși. După crezul, cuvintele și faptele bune ale celor ce trăiesc Ortodoxia trebuie să ne orientăm.

Ortodoxia este o sinteză minunată dintre adevăratele dogme și obiceiurile și tradițiile sfinte, dintre teorie și practică. Ortodoxia ne este predanisită de către părinții duhovnicești ai Alexandriei, Constantinopolului, Capadociei, Siriei și, mai târziu, ai Sfântului Munte Athos.

Toți aceștia, de la Sfântul Policarp (†156), care a fost ucenicul Sfinților Apostoli, și până la Sfântul Cuvios Paisie Aghioritul (†1994), cu înțelepciunea și sfințenia lor, cu jertfele și nevoințele pe care le-au îndurat, ne-au înmănat prețioasa moștenire a Ortodoxiei, adevărata viață în Hristos.

Ortodoxia mai este ceea ce au exprimat oficial Sfintele Sinoade Ecumenice, acele adunări binecuvântate formate din membri ai Bisericii lui Hristos veniți din toată lumea. Atunci purtătorii de Dumnezeu părinți, „înzestrați cu toții cu știința sufletului și Duhul dumnezeiesc”, au discutat despre marile probleme care îl preocupă mereu pe creștinul ortodox (drept credincios), și au așezat temelia civilizației ortodoxe duhovnicești.

Nu trebuie să uităm că Ortodoxia a fost pecetluită cu sânge de mucenicii tuturor vremurilor, de toată oastea cea sfântă, formată din milioane de eroi și mărturisitori, bărbați, femei și copii. De la arenele Romei până în lagărele de concentrare din Rusia, toți au dovedit că învățătura creștină nu este o simplă teorie, ci adevăr și viață dumnezeiască.

A venit apoi să laude Ortodoxia cultul bisericesc, cu minunata sa poezie și imnografia sa insuflată de Dumnezeu, care îmbibă firescul cu suprafirescul, lumescul cu cerescul, individualul cu obștescul, familiarismul cu respectul profund, ceea ce este vădit cu ceea ce este tainic. Într-o atmosferă de înălțare și sfințenie este înfățișată în cult jertfa Dumnezeului-Om, drama dumnezeiască a Liturghiei, la fiecare Liturghie la care participă credincioșii. De asemenea, acolo sunt laudate și slăvite izbânzile mai-marilor credinței și ale Stăpânei așezământului bisericesc, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria¹⁰².

Ocotirea socială a luat naștere la Ierusalim, după Învierea Mântuitorului. Acolo s-au făcut primele cantine, în care au slujit primii șapte diaconi, după cum apare în Faptele Apostolilor. Apostolul neamurilor, Sfântul Pavel, a fost totodată și primul lucrător social. Odată cu propovăduirea Evangheliei, a înfăptuit și într-ajutorarea celor săraci. Lucrători sociali au fost și urmașii apostolilor, episcopii, preoții, diaconii. În timpul sinoadelor, în Cezareea a apărut, după cum se știe, Vasiliada, sub călăuzirea Sfântului Vasile cel Mare. În Constantinopol funcționau cantine pentru șapte mii de săraci, iar în Alexandria s-au întemeiat primele maternități. Nu numai episcopii, ci și împărații și chiar monahii participau la astfel de lucrări ale dragostei. Să ne trăim deci Ortodoxia, nu teoretic, ci să o simțim și să o trăim practic, în toată profunzimea și lărgimea ei. Doar așa vom putea să o provocăm și să-i arătăm valoarea.¹⁰³

¹⁰² Pr. Efrem ATHONITUL (Filotheitul), *Despre credință și mântuire*, Trad. Cristian Spătărelu, Ed. Bunavestire, Galați, 2003, p. 5-9.

¹⁰³ Părintele Efrem ATHONITUL (Filotheitul), *Despre credință și mântuire*, Trad. Cristian Spătărelu, Ed. Bunavestire, Galați, 2003, p. 5-9.

Învățăturile dogmatice ortodoxe au consistența și plenitudinea ce nu pot fi găsite nicăieri. Numai în Biserica Ortodoxă revelația este nealterată. Când folosim credința ortodoxă ca măsură de comparație, vom descoperi că orice ideologie, sau oricare altă învățătură eterodoxă, este o rătăcire.

Așadar Biserica Ortodoxă a fost întemeiată de Hristos, există de o manieră neîntreruptă de atunci din secolul întâi și până astăzi, și a păstrat aceeași credință pe tot timpul existenței sale. Ea este deci adevărata Biserică a Domnului nostru Iisus Hristos.

Este uimitor cât de rar întâlnim conștientizarea creștinismului nostru ca fiind religia absolută (adică singura care unește cu Absolutul)¹⁰⁴

VI.2. Care este deci, adevărata Evanghelie ?

Evanghelia dreptății¹⁰⁵ (a neprihănirii) este adevărata Evanghelie. Cuvântul „evanghelie” a fost folosit în Biserică încă din secolul al doilea. El vine din grecescul εὐαγγέλιον (evangelion) și înseamnă „veste bună”. Ca și termenul „biserică”, termenul „evanghelie” se găsește în Noul Testament de aproximativ o sută de ori. Misiunea Domnului nostru Iisus Hristos a fost aceea de a vesti Evanghelia. (Marcu 1, 14-15)

Adevărata Evanghelie este una singură și este veșnică (Apocalipsa 14, 6). Ea este vestea cea bună că Omul Iisus din Nazaret, este Mesia, este Hristosul, este Mântuitorul promis încă de la început (Facerea 3, 15) și mult așteptat în lume. El a înviat din morți și prin moartea Sa pe cruce ne poate da tuturor mântuirea. Evanghelia mai conține viața, activitatea și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos. Deci în primul rând, Evanghelia conține deslușit modul în care omul poate să se apropie de Dumnezeu, după ce protopărinții noștri Adam și Eva au căzut în păcatul neascultării.

Cu toate că mesajul Evangheliei este unul singur, în primul secol al erei noastre, au fost scrise mai multe cărți, deci au existat mai multe Evanghelii. Doar patru dintre ele au fost recunoscute drept canonice de către Biserică: Matei, Marcu, Luca și Ioan. Se mai cunosc aproximativ alte zece evanghelii numite apocrife.

În Bisericile Ortodoxe, Sfânta Evanghelie ocupă un loc central. Ea se împodobește frumos și se păstrează la loc de cinste, chiar pe Sfânta Masă. Duminica, se citesc cel puțin două locuri din cele patru Sfinte Evanghelii, unul în timpul slujbei de dimineață (Utrenia) și unul în timpul Sfintei Liturghii. Toți credincioșii ortodocși își arată respectul față de Evanghelie, cinstind nu doar mesajul ei, ci chiar și cartea în sine, numită Sfânta Evanghelie¹⁰⁶.

Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat și vouă...

(Sf. Ap. Pavel, 1Corinteni 11,23)

¹⁰⁴ Cuviosul Sofronie SAHAROV, *Scrisoarea a XVIII-a*, 29 mai 1959.

¹⁰⁵ „Să le descopere lor Evanghelia dreptății...”, Ectenia pentru cei chemați, *Liturghier*, Ed. IBMBOR, București, 2012, p. 154.

¹⁰⁶ Simion MEHEDINȚI (†1962): „Un om ca și un popor, atâta prețuiește, cât a înțeles din Evanghelie”.

Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi; și că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi; și că S-a arătat lui Chefa, apoi celor doisprezece; În urmă S-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au și adormit; După aceea S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor; (1Corinteni 15, 3-7)

Comuniunea la Sfânta Împărtășanie determină o Biserică. Biserica Ortodoxă se închină Sfintei Treimi. Dar nu toți cei care cred în Sfânta Treime sunt adevărați creștini și aparțin Bisericii celei Una. Un botez în Numele Sfintei Treimi nu este suficient ca să aparții Bisericii celei Una, indiferent dacă ai fost botezat în Biserică sau în afara ei. Este necesar să conștientizăm Ortodoxia și să dovedim prin fapte credința noastră ortodoxă, numai astfel putem nădăjdui că ne mântuim. Dar „dacă ești plin de tine, nu încapе Dumnezeu înlăuntrul tău”.

VI.3. Mântuirea

Unicul scop al creștinismului ortodox este mântuirea, înțeleasă ca restaurare a omului căzut în grădina Eden.

În Apus, la catolici și protestanți, mântuirea este văzută mai ales ca stare, omul este salvat de mânia lui Dumnezeu, umanitatea fiind sub blestemul păcatului adamic. Omul – o ființă finită – a adus o ofensă infinită unui Dumnezeu infinit (Anselm de Canterbury, sec. XI)¹⁰⁷. Prin moartea pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos, este satisfăcută dreptatea divină, Hristos purtând moartea în locul omului păcătos.

În Răsăritul ortodox, mântuirea este salvarea de la moartea cea veșnică, salvarea din tirania pasiunilor păcătoase (patimile), fără Dumnezeu nu există viață iar mântuirea este văzută mai ales ca un proces continuu (Efeseni 4, 13). În timp ce protestantul vorbește mai degrabă dintr-o perspectivă individualistă, ortodoxul vorbește mai ales dintr-o perspectivă comunitară¹⁰⁸.

Despre mântuire, respectiv desăvârșire, în creștinism, putem vorbi la timpul trecut, dacă ne referim la lucrarea măreață a Mântuitorului nostru Iisus Hristos de pe Golgota, la timpul prezent dacă ne referim la descotorosirea noastră de păcate și patimi, și la timpul viitor dacă ne gândim la salvarea noastră efectivă din prezența păcatului, care se petrece ori la trecerea noastră în veșnicie la moartea trupului (căci sufletul nu moare niciodată, Ioan 11,26; Luca 20,38) ori la momentul celei de a doua veniri a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, eveniment descoperit nouă de către Domnul, dar și de către Sfinții Săi Apostoli (Matei 24,27; Faptele Apostolilor 1,11; 1Tesaloniceni 4,13-18, etc).

¹⁰⁷ <http://www.odaiadesus.ro/conceptii.html>

¹⁰⁸ Idee exprimată de Dragoș MÎRȘANU, doctorand ortodox la Universitatea din Leuven.

Hristos transmite omului credincios, prin Biserică, harul mântuitor și sfințitor (Romani 11,5). În Ortodoxie, mântuirea ca proces (Filipeni 3,12), este prezentată în trei trepte: catharsis - κάθαρση (purificarea), theoria - θεωρία (iluminarea minții) și teosis - θέωσις (îndumnezeirea).

... să se țină strâns de capul de la care trupul tot, - prin încheieturi și legături, îndestulându-se și întocmindu-se, sporește în creșterea lui Dumnezeu.
(Coloseni 2,19)

Biserica Ortodoxă a păstrat o concepție completă despre mântuire, o chemare a omului de a se transforma după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, de a se îndumnezei prin har. Mântuirea nu înseamnă neapărat o schimbare a statutului juridic¹⁰⁹, ci o schimbare tainică dar și vizibilă a naturii umane, prin unirea ei cu Hristos. Această schimbare a fost făcută posibilă de Hristos prin Întruparea, Răstignirea, Învierea și Șederea Lui la dreapta Tatălui. Ea este opera Duhului Sfânt, prin har, în cel care crede, cu deplina și conștienta participare a omului.

Mântuirea deci nu este un simplu act (precum actul convertirii), ci un proces care se continuă pe tot parcursul vieții credinciosului și are un aspect mai ales terapeutic. Ontologic, Dumnezeu este sursa vieții și părăsirea Lui înseamnă în mod implicit moartea, văzută nu ca o pedeapsă, ci ca o lipsă a vieții. Căci viață în afara lui Dumnezeu nu există.

... că cei dreپți și cei înțeleپți împreună cu toate faptele lor sunt în mâna lui Dumnezeu.
(Eclesiastul 9,1)

În cadrul juridic al concepției protestante despre mântuire, „contractul” care duce la însușirea mântuirii trebuie „semnat” de o persoană responsabilă din punct de vedere juridic. Aceasta este explicația refuzului de a boteza copii. Dar ce se întâmplă deci cu acei copii care au murit înainte de vârsta responsabilității? Ei nu au încheiat un astfel de „contract”. Unii dintre neoprotestanți cred că acești copii sunt automat mântuiți. Alți teologi neoprotestanți susțin că aceștia sunt pierduți¹¹⁰.

Concepția juridică despre mântuire, exprimată de Anselm de Canterbury, în secolul XI, a dus cu timpul la o serie de dificultăți, unele dintre acestea având consecințe foarte grave.

Cu privire la mântuire, Apusenii (deci și protestanții) au fost cu precădere interesați de întrebarea: Unde se manifestă dreptatea lui Dumnezeu în istorie? Răspunsul este „La cruce, în jertfa ispășitoare a Fiului Său”. Răsăritenii au pus o altă întrebare: „Care este vocația omului în lume?” Răspunsul este „Să se îndumnezeiască” (împreună cu întregul univers)¹¹¹.

¹⁰⁹ Anselm de CANTERBURY (1034 - 1109), sec. XI.

¹¹⁰ Bogdan MATECIUC, <http://www.odaiadesus.ro/conceptii.html>

¹¹¹ <https://vaisamar.wordpress.com/2008/11/15/>; Credința uitată - Philip LeMasters; Uimit de Hristos - James A. Bernstein.

VI.4. Înșelarea

Trebuie mai întâi să cunoști Ortodoxia și după aceea pleci dacă nu-ți place. Cunoaște-o bine și după aceea fă comparație cu diferitele teorii ce le auzi. Pentru că atunci când cunoști Ortodoxia, poți deosebi arama de aur sau îți poți da seama de aur câte carate are. Nu se poate înșela cineva ușor, astfel încât tot ceea ce strălucește să fie luat drept aur.¹¹²

Gust amar are înșelarea (1Ioan 3, 7). Dorind să faci binele, îți dai seama că ai greșit. Intenția bună nu este suficientă pentru a merge drept pe calea mântuirii. Totuși Dumnezeu cunoaște inima omului și îi vine în ajutor. Totul este ca omul să se smerească înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. Cum ne smerim, cum vine peste noi harul Duhului Sfânt. Harul dumnezeiesc ne luminează și ne înțelegem greșelile, apoi primim putere să ne pocăim și să ne îndreptăm.

Sfântul Cuvios Paisie Aghioritul (†1994)

Înșelarea cuprinde mai întâi gândirea omului, apoi inima, corupând simțirile ei. Treptat, treptat, cel înșelat devine cu totul corupt și dacă nu se va dezmetici, îl așteaptă pierzania, moartea cea veșnică. În istorie, se observă mereu tendințe de falsificare (Matei 24, 4) a tot ce este sfânt, a tot ce este curat (Matei 24, 4,11; 1Timotei 4, 1; 2Tesaloniceni 2, 3). Vrăjmașii sufletelor noastre lucrează mereu la ascunderea adevărului și înșelarea oamenilor. Progresul duhovnicesc însă se obține greu, după ani de străduință, de post și rugăciune. Numai impostorii devin strașnice „vedete duhovnicești”, peste noapte. Sfințenia adevărată este curățirea de patimile sufletești și trupești. Smerenia, adevărata smerenie, este dovada înaintării spirituale. Un om mândru este departe de Dumnezeu.

Într-adevăr, Domnul ne-a prevenit să ne ferim de lupii în piei de oi: După roadele lor îi veți cunoaște (Mt.7,16). Judecata de un fel sau altul, care face pe acești oameni să piardă tocmai câștigurile agonisite prin hainele lor ori pe cei care au dezmințit ceea ce căutau să câștige prin ele, va arăta în final dacă este vorba de un lup într-o piele de oaie sau este într-adevăr o oaie. (Fericitul Augustin, Predica de pe Munte 2.12.41)

Falsa sfințenie este însoțită de căutarea cu orice chip a celebrității, a avantajelor materiale, a confortului personal; creștinul adevărat însă își dorește să rămână modest și anonim, el are alte surse de fericire, cerești, alte scopuri, alte idealuri. Pe sfinții adevărați, care au radiat în jurul lor lumină, îi descoperă Dumnezeu de

¹¹² Cuviosul Paisie AGHIORITUL, *Nevoință duhovnicească*, Ed. Evanghelistos, București, 2003, p. 44.

cele mai multe ori după moartea lor. Șarlatanii însă sunt plini de ei înșiși încă de la început, defecti din punct de vedere moral și spiritual, ei adesea se simt îndreptățiți să învețe pe alții și rareori simt că au ceva de învățat. Legături și relații omenești, în loc de relații duhovnicești. Cărdășia (a nu se uita de Turnul Babel, Facerea cap. 11) ia locul părtășiei euharistice, iar Biserica este confundată cu gruparea religioasă. Impresia că ești condus de Dumnezeu este de fapt un vis frumos, doar o părere și nu o realitate. Comportamentul carnal – după roade îi veți cunoaște – este de fapt dovada decăderii, a apostaziei și a înșelării.

Orice despărțire de Biserica cea Una este cădere și împotrivire față de Hristos și față de lucrarea Sa de mântuire. Satan, ca și Evei altădată, le aduce sectanților, îndreptățiri și justificări, care par întemeiate, dar nu sunt. Să ne rugăm pentru ei, ca Dumnezeu „să-i unească pe dânșii cu Sfânta Sa sobornicescă și apostolească Biserică”¹¹³.

*Diavolul prin erezii, încearcă prin nebunia schismaticilor să sfâșie Trupul lui Hristos. De aceea cei care urmează vreo schismă ..., fie monahi, fie laici, să se despartă desăvârșit de Biserică până ce vor urî relația lor cu schismaticii și se vor întoarce la propriul lor episcop.*¹¹⁴

Bibliografie

1. ALFEYEV, Pr. Ilarion, Lumea duhovnicească a Sf. Isaac Sirul, Ed. Doxologia, Iași, 2013.
2. ATHONITUL, Pr. Efrem, Despre credință și mântuire, Ed. Bunavestire, Galați, 2003.
3. BALAN, Arhim. Ioanichie, Convorbiri duhovnicești, vol. I, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, Roman, 1993.
4. BEL, Pr. Valer, Misiunea Bisericii în lumea contemporană, 2002.
5. Biblia sau Sfânta Scriptură, Ed. IBMBOR, București, 2008.
6. BRANIȘTE, Pr. Ene, Liturgica Generală, Ed. Lumea, 2005.
7. BRIA, Pr. Ion, Dicționar de Teologie Ortodoxă, Ediția a II-a, Ed. IBMBOR, București, 1994.
8. CHIȚESCU, N., TODORAN, I., PETREUȚĂ, I., Teologia dogmatică și simbolică, Cluj-Napoca, Ed. Renașterea, 2005.
9. CLEOPA, Arhim. Ilie, Călăuză în credința ortodoxă, Ed. Măn. Sihăstria, 2012.
10. CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL, Cu durere și dragoste pentru omul contemporan, Ed. Evanghelismos, București 2003.

¹¹³ Ectenia pentru cei chemați de la Sf. Liturghie, *Liturghier*, Ed. IBMBOR, București, 2012, p. 154.

¹¹⁴ *Pidalionul*, 13, 1-2, Ed. IBMBOR, București, 1992, p. 367.

11. CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL, Cuvinte duhovnicești II Trezire duhovnicească, Ed. Evanghelismos, București 2003.
12. DOGARU, Pr. Vasile, DORNEANU, Pr. Neculai, Concordanță biblică tematică, după lucrarea „Călăuza predicatorului”, Ed. Trinitas, Iași, 2000.
13. EVDOKIMOV, Paul, Ortodoxia, Ed. IBMBOR, 1996.
14. FELEA, Pr. Ilarion V., Pildele Mântuitorului, 2014.
15. FLOCA, Pr. Dr. Ioan N., Canoanele Bisericii Ortodoxe, note și comentarii, Ediția a II-a îmbogățită, Sibiu, 1992.
16. GIBBON, Edward, Decline and Fall of the Roman Empire, Ed. J.M. Dent & Sons, London, 1966.
17. GIBBON, Edward, Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman, Ed. Minerva, București, 1976
18. LARCHET, Jean-Claude, Viața Liturgică, Ed. Doxologia, 2017.
19. LOSSKY, Vladimir, Teologia mistică a Bisericii de Răsărit, Ed. Anastasia, București, 1990.
20. LOUTH, A., Deslușirea Tainei, Ed. Deisis, Sibiu, 1999.
21. MATSOUKAS, N., Teologia Dogmatică și Simbolică, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2006.
22. MAURICE, Carrez, Dicționar grec-român al Noului Testament, traducere Gheorghe Badea, Ed. Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999.
23. Noul Testament, versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, Ed. IBMBOR, București, 1993.
24. ORIGEN, Contra lui Celsus, PSB 9, Ed. IBMBOR, București, 1984.
25. POPA, Pr. Gheorghe, Introducere în Teologia morală. Principii și concepte generale, Editura Trinitas, Iași, 2003.
26. PETRARU, Pr. Gheorghe, Ortodoxie și prozelitism, Ed. Trinitas, Iași, 2000.
27. PETRARU, Pr. Gheorghe, Teologie Fundamentală și Misionară. Ecumenism, Ed. Performantica, Iași, 2006.
28. PETRARU, Pr. Gheorghe, Evanghelizare și mărturie creștină prin cult, Ed. Panfilus, Iași, 2004.
29. PETRARU, Pr. Gheorghe, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, Ed. Vasiliana, Iași, 2006.
30. PETRARU, Pr. Gheorghe, Misiologie Ortodoxă, Ed. Panfilus, Iași, 2002.
31. PETRARU, Pr. Gheorghe, O istorie a misiunilor creștine, Ed. Sf. Mina, Iași, 2003.
32. PLĂMĂDEALĂ, Antonie, Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă, Colecția AXIOS, 1995.

33. PLEȘU, A., Parabolele lui Iisus Hristos, Adevărul ca poveste, Ed. Humanitas, București, 2012.
34. RĂMUREANU, Pr. Ioan, Istoria Bisericească Universală, vol. I și II.
35. REMETE, Pr. G., Dogmatica Ortodoxă, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2000.
36. REMETE, Pr. G., Dogmatica Ortodoxă, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2000.
37. Sf. Cuv. PAISIE AGHIORITUL, Mărturii ale închinătorilor, vol. I, Ed. Egumenița, București, 2017.
38. Sf. IOAN DAMASCHIN, Dogmatica, Ed. IBMBOR, București, 2005.
39. SF. IOAN GURĂ DE AUR, PSB 23, Omilii la Matei, Scrieri, Partea a treia, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1994.
40. Sf. IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, Apologia întâia, PSB, vol. 2, Ed. IBMBOR, București, 1980.
41. Sf. NECTARIE DE EGHINA, De ce Papa și supușii lui s-au despărțit de Biserica lui Hristos, Ed. Evanghelismos, 2011.
42. STĂNILOAE, D., Teologia Dogmatică Ortodoxă, Vol. I, Ed. IBMBOR, București, 1996.
43. STĂNILOAE, D., Teologia Dogmatică Ortodoxă, Vol. II, Ed. IBMBOR, București, 1997.
44. STĂNILOAE, D., Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. III, Ed. IBMBOR, București, 2010.
45. NIȘCOVEANU, Pr. Mircea, Studii Teologice, Seria a II-a, Anul XVII, Nr. 9-10, Noiembrie-Decemberie, 1965, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Doctrina Sfântului Ioan Gură de Aur în Comentariul său la „Predica de pe Munte” (Matei V-VII).
46. BOGDAPROSTE, Drd. Gheorghe, Studii Teologice, Seria a II-a, Anul XXIII, Nr. 1-2, Ianuarie-Februarie, 1971, București, Valoarea Vechiului Testament pentru creștini după Fericitul Augustin.
47. CALOIANU, Drd. Viorel, Studii Teologice, Seria a II-a, Anul XXVII, Nr. 1-2, Ianuarie-Februarie, București, 1975, Datoriile față de aproapele, după Legea mozaică.
48. CHIALDA, Diac. Asistent Mircea, Studii Teologice, Seria a II-a, Nr. 9-10, Anul VIII, București, 1956, Îndatoriri moral-sociale după Decalog.
49. ABRUDAN, Magistrand D., Studii Teologice, Seria II, Anul XV, Nr. 3-4, Martie-Aprilie, 1963, Ed. IBMBOR, Vechiul Testament în scrierile Fericitului Augustin.
50. TODORAN, Pr. Isidor, ZĂGREAN, Pr. Ioan, Dogmatica Ortodoxă, Manual pentru Seminariile Teologice, Ed. Renașterea, Cluj, 2000.
51. ZIZIOULAS, Ioanis, „Ființa eclezială”, Ed. Bizantină, București, 2007.
52. ZIZIOULAS, Ioannis, „Biserica și eshatonul” trad. din lb. greacă de Sorina Munteanu, în revista „Teologie și viață”, Anul XIV (LXXXVIII), 2004, nr. 1-6, ianuarie-iunie.